

Blahoslavená Anka

(Románový životopis Anky Kolesárové)

Úvod

O Ance Kolesárové jsem slyšel už dříve. Zařadil jsem ji mezi mučednice, jako jsou svatá Anežka, Cecílie, Barbora, Lucie, Kateřina Alexandrejská. Jde o nádherné mladé ženy z časů prvních křesťanů. Tato děvčata se nechtěla vdát za necudné pohanské mladíky a odmítla vyměnit svoje ideály za blahobyť. Nezřekla se víry v Pána Ježíše, proto je jejich nápadníci udali vrchnosti a nakonec byla popravena. Podobný osud měla i Maria Goretti. Děvče, kterou žádostivý mladík ubodal k smrti, protože si chránila svoji čistotu.

Mezi těmito velikánkami čistoty se najednou objevilo jedno skromné, nádherné slovenské děvče: Anka Kolesárová. I ona si chránila svoji čistotu před násilníkem, dokonce byla zastřelená v den vzpomínky na svatou Cecílii.

Navštívil jsem její rodný kraj, mluvil jsem s lidmi, kteří si na její dobu pamatují. Mluvil jsem s její nejlepší kamarádkou, téměř devětadevadesátiletou Marienkou Budišovou (za svobodna Il'kovou) a nakonec jsem musel žasnout, ba chtěl bych to vykřičet do celého světa, jakou krásu v Ance máme. Je to „plod“ dobrých lidí, dědiny, roviny, vzdálených kopců, čisté řeky a toho nejlepšího, co v našem národě máme. Je to především plod Ducha Svatého. Jednou jsem se modlil mariánský hymnus „Velebí má duše Hospodina“ a s překvapením jsem žasl, že na ni úplně sedí.

Jak jsou naši blahoslavení (Titus Zeman, Zdenka Schelingová, Pavol Gojdič, Vasil' Hopko, Dominik Trčka...) svědky vyrvalosti proti násilí, Anka Kolesárová je svědkem, že ani prudký násilný útok zlého neoloupí děvče o poklad čistoty, pokud si ho ona chrání.

Anka je něžný čistý kvítek, který zkosil zlý člověk se zlým duchem v srdci. Je svědkem, že se vyplatí obětovat život za krásu ctností. Některé ctnosti jsou cennější než život. Láska k Bohu je cennější než chvilkový zážitek. Anka o tom svou smrtí vydala svědectví. Ona pochopila, jakým obrovským darem je čistota. Chtěla jej dát jen svému manželovi. Nestalo se tak, dala ho Bohu. Ale poklad si ze srdce nedala vytrhnout. Raději si dala srdce prostřelit. Obdivuhodné hrdinství.

Anka má jemnost, něžnost, laskavost, šarm, jiskru, dobrotu. Pro druhé byla pohlazením duše, které nabízela v laskavosti a dobrotě. Přináší občerstvující závan ctností, na které se v moderním světě zapomíná. Je nositelkou lidskosti a krásy. Anka je správné děvče. Je klenot, životem vybroušený diamant, je „akorát“. Proto je pro nás v těchto chaotických časech, kdy si mnozí chtějí jen užít a ne nadšeně žít, obrovským darem.

Svatý otec František se jednou vyjádřil, že skutečný problém ve světě by nastal tehdy, kdyby lidé zapomněli, co je skutečná láska. Bohužel, mnozí to už nevědí. Anka dává odpověď, jak pravou lásku objevit, zachovat a šířit. To je na ní nesmírně cenné.

Velmi děkuji Pánu Bohu a Panně Marii, že mi dali milost meditovat o ní, o dnešních děvčatech a chlapcích. Po tom všem jsem usoudil, že Anka nám má všem co říct. Tak ať se Vám to příjemně čte...

Autor

Život na dědině

Kolesárovi byli zbožná katolická rodina na východním Slovensku v malé dědině Vysoká nad Uhom.

Anna Kolesárová se s mužem Andrejem Kolesárem po 1. světové válce vydali do Ameriky, muž pracoval v dolech a ona na polích. Narodila se jim dcera, jméno ji dali Marie, v anglickém prostředí Meri. Při neštěstí v dole ale Andrej zemřel a Anna zůstala s malou dcerkou sama. Rodina na Slovensku se poskládala a Anna mohla přijet zpět domů.

Jan Kolesár, Andrejův bratr, chodil švagrové pomáhat. Po čase mezi nimi přeskočila jiskra a vzali se. Meri měla otce a další dva sourozenci se brzy narodili – syn Mišo a dcerka Anka. Společně žili

v malém jednoduchém domku uprostřed dědiny ještě společně s babičkou, matkou Anny, říkali jí „babka Kušnírka“.

Uvnitř byla kuchyň, ložnice, komora a pod ní sklep. Místnosti byly sice jednoduše, přesto útulně zařízené, všude vládla čistota. Na světě visel dřevěný kříž a velké obrazy Božského Srdce Pána Ježíše a Neposkvrněného Srdce Panny Marie. Ančini rodiče se měli rádi a bylo to cítit. Nekřičeli na sebe, jeden druhého pochválil, rodinná atmosféra se přenesla na děti i celou rodinu.

Rodina Kolesárových byla zbožná. Uměli spojit život s vírou, práci s modlitbou. Za úspěchy děkovali, těžkosti přijímali jako zkoušku. Na konci však vždy měli naději, že se všechno obrátí v dobré: „Pán Bůh je dobrý. Dopustí, ale neopustí!“

Kolesárovi brzy pochopili, že rodina vydrží i ty nejtěžší zkoušky, když se spolu modlí. Pan farář se jednou v kázání vyjádřil: „Skrze modlitbu proudí do rodin síla, získává se nová motivace a jiný pohled na svět...“

Věděli to nejen od kněze. Toto přesvědčení zdědili po svých předcích, proto se snažili ráno i večer společně se modlit. I v neděli na mši svatou chodili spolu.

Vesnička Vysoká byla filiálkou Pavlovic a v dědině měli i řeckokatolický chrám. Když nebyla mše svatá u „římsko“, chodili na „řecko“. Jak říkali: „Všichni jsme katolíci.“

Kalvíni tam taky měli svůj kostel a žilo tady i několik židovských rodin. Ti ale měli svoje společenství ve Velkých Kapušanech.

Vztahy mezi lidmi byly dobré. Vždyť víra v Boha je hlavně o tom, jak budovat vztahy k Bohu, k sobě, k lidem i prostředí, ve kterém se žije. Když si to uvědomí věřící, v takovém prostředí se dobře žije.

Teď bylo nad ránem a v dědině bylo ticho. V tichosti se rozsvěcovaly první lampy. V maštali Kolesárů zakokrhla kohout. Mišo se převrátil na druhý bok a ještě víc natáhl peřinu na uši. V tom se ve světnici ozvaly jakési šochtavé zvuky. To domácí pán hledal po postelí papuče. Když je našel, potichu se přežehnal a šel ven zjistit, zda je vše v pořádku. I paní Anna vstala. Pak otevřela oči i dcerka Anka. Už věděla, že nemá vzbudit Meri a hlavně ne Miša, protože ten by jí pořádně naložil. Přišla k mamce, a to, co viděla, jí natrvalo zůstalo v mysli. Maminka tiše seděla na posteli, ruce měla sepnuté na hrudi a byla ponořená do modlitby, že ji Anka ani nechtěla vyrušovat. Proto ji jen tiše pozorovala. Po chvíli jí ale zašeptala do ucha: „Maminko, vy byste mne nenaučila takto si povídat s Ježíšem?“

„Ach, ty moje zlatíčko... Samozřejmě, ale postupně,“ usmála se matka na dcerku a přivinula si ji k sobě. „Já jdu do kostela na roráty, běž ještě do postele, ano?“

Ale Anka objala maminku a šeptala: „Jdu s vámi, můžu?“

„A nebojíš se zimy?“

„Ne...“

Kohout opět zakokrhla a Mišo mu s hudrováním řekl: „Ještě jednou a jdeš na polévku!“ Obrátil se na bok a znovu usnul.

Kolesárový ženy se zabalily do vlnáku a vyrazily do kostela. Přišly právě včas, protože většina žen už tam byla. Modlily se upřímně. I když Ance párkrát spadla hlava na lavici, vždycky se sesbírала a liturgii dovedla do vítězného konce. Po návratu našly Miša ještě spát.

„A co ty? Vstávat! Hybaj do práce!“ hnali ho z postele ven.

„Dobře, dobře, ale jsem nějaký nesvůj,“ začal se synátor vymlouvat. Ale maminka hned věděla, která bije: „No, Miško, zdá se mi, že jsi chytil zápal švindlů. Dokonce oboustranný.“

„Že jo, mami, i vy to vidíte,“ utrousil Michal, který vůbec nepochopil maminčinu řeč.

„Vidím, vidím. A vím, že ti nejvíc pomůže léčba proutkem.“

Teď už mladík pochopil, že byl odhalený. Ještě to zkusil s výmluvou: „Já bych byl už dávno vzhůru, ale mám takovou těžkou peřinu, že jsem se z pod ní neuměl vymotat...“

„Neplácej, Mišo! Už se umyj, najez a hybaj do školy! Ať z tebe něco pořádného vyroste! Anka už na tebe čeká,“ zavelela rázně maminka a Mišo začal rozhýbávat svoje mladé kosti.

Škola ve Vysoké

Škola fungovala ve Vysoké tak, jako v té době všude na Slovensku. Děti byly shromážděné v jedné třídě a učil je jeden učitel. U nich to byl pan Nechvátal ze severní Moravy. Děti měl rád a uměl si udržet disciplínu. Navíc, což bylo na učitele dost nezvyklé, byl i zbožný. Měl rád Slováky, lidi zbytečně nepoučoval, ani jim nevyčítal, jak žijí. Lidé si ho oblíbili. Děti nebyly hloupé, ale kvůli pracím na poli chodily do školy většinou jen v zimě. Ale s tím už učitel nenadělal nic.

Anka a Miško chodili i na náboženství. Starší děti učil důstojný pan farář Anton Lukáč, mladší řeholní sestra Agáta. Patřila do Kongregace milosrdných sester svatého Vincence. Nejbližší klášter měly v Pavlovcích. Věnovaly se výchově mladých lidí, hlavně děvčat, a dělaly dobro široko daleko. Pro jejich lidský přístup k dětem je lidé ve Vysoké měli velmi rádi. I Ance se sestra Agáta líbila, a když se připravovala na první svaté přijímání, často byly v kontaktu. Mišo se zase připravoval na biřmování.

Sestra Agáta jednou říkala prvokomunikantům: „Děti, přijmete Pána Ježíše do svého srdce. Už se na to delší čas připravujeme. V přípravě nám jde hlavně o to, abyste uměli svátosti používat i po prvním svatém přijímání. Nebojte se žít ze svátostí.“

I pan farář měl ke svým podobnou řeč: „Biřmování, to není jednorázová akce. Je to vaše misie. Proto se při přípravě učíme, jak šířit učení Pána Ježíše. O tom to všechno je. Misie můžete dělat slovem, skutkem, svědectvím. Pochopili?“

„Pochopili,“ sborově odpověděli mladí, ale kdo ví, jestli skutečně.

Příprava na svátosti šla poměrně hladce. Kromě modliteb měly děti i jiné aktivity. Sestra Agáta navrhla, aby si děti daly do života nějaké heslo, které je bude provázet pro celý život. Neposedný Jožko zareagoval okamžitě:

„Mám heslo, mám heslo!“

„Opravdu? Jaké?“

„Stůj, sto hromů, a naval dukáty!“

„No, tedy... Prosím tě, kam bys s tím došel?“ vybuchla smíchem řeholnice.

I děti se smály, a když se utišily, sestra pokračovala: „Heslo nemusíte vymyslet hned. Nejprve vám povím několik příkladů ze života svatých. Voják svatý Ignác si zvolil výrok: Všechno pro větší slávu Boží. Biskup svatý František Saleský se zase řídil větou: Na kapku medu se chytí víc much než na soudek octa. Svaté Cecílii jednou dal její anděl strážný za ucho a ...“

„Fíha... Proč??“ překvapeně vyvalila oči děvčata.

„Protože se fintila před zrcadlem. Její heslo bylo... No vidíte, už jsem to zapoměla. Ale ještě něco pro chlapce. Profesor Štefan Hlaváč z Michalovec říká, že v Itálii žil chlapec, žák dona Bosca, který se jmenoval Dominik Savio a si dal heslo: Raději smrt než hřích.“

Sestra řekla chlapcům a dívkám další hesla i životopisy svatých, hlavně těch mladých. Pak se ještě zeptala: „Jožko, tak které heslo od kterého světce si vybereš?“

„Mně se líbí o tom víně a mouchách.“

„Co? O víně? O víně nebyla řeč. Spíš o medu, ne?“

„Aha, i med je dobrý,“ oblizoval si rty chlapec.

„Poslechni, ten výrok musíš správně chápat. Říká, že se vyplatí být laskavým člověkem. Co ty, Anko, co si vybereš?“

„To ‚Raději zemřít, než zhřešit‘, to je dobré.“

„Je výborné, i když těžké. Ale vyplatí se tak žít. A jak si ho vysvětluješ?“

„No, když nezhrěšíme, i kdybychom umřeli, jdeme do nebe, ne?“

„Přesně tak.“

„A kdybychom těžce zhřešili, všechno bychom ztratili?“

„I to je správně. Souhlasíte děti?“

Děti souhlasně přikývly, ale na další řeči nebyl čas. Ozval se totiž zvonek, to byl pro ně osvobozující signál. Všichni se bleskově vyhrnuli na chodbu. Anka počkala na bratra a společně se vydali domů. Kráčeli potichu, každý přemýšlel o tom, co zažil. Anka rozvíjela myšlenky na téma „Raději zemřít než zhřešit“.

Krása přilepená na věcech

Jaro už přicházelo do jejich nížiny a všechno se probouzelo k životu. Najednou se objevilo tolik krásy, že bylo škoda sedět doma. Ančina duše tuto krásu velmi vnímala a otevírala se pro ni.

„Mami, jdu na vycházku k řece.“

„Ano, ale ne sama!“

Bratr Mišo to slyšel a nabídl se: „Půjdu s ní.“

Ale Anka nesouhlasila: „Mišo, ty do kapsy nabereš kameny a budeš je házet po všem, co se hýbe. Vyplašíš ptáky, žáby, ryby, zajíce... Nic v klidu neuvidím.“

„Mišo...!“ napomenula syna maminka.

„Ale já to dělám pro dobro těch zvířátek. Aby byli stále ve střehu. Když je někdo opravdu přepadne, budou naučené utíkat.“

„To říkej tak duté vrbě,“ odsekla Anka bratrovi. „Jsem domluvená s Marienkou Il'kovou, spolužačkou,“ oznámila a vyběhla na dvůr. Ta už na ni čekala. Za chvíli tiše kráčely polní cestou, protože zjistily, že v tichu objeví mnohem víc.

„Podívej, Marienko, jaké nádherné květy.“ Anka se kochala krásou sněženek, fialek, bledulí...

„Vím, kde mají kachny hnízda, možná už mají i malé,“ pošeptala jí Marienka. Poodešly ještě několik metrů a opravdu. Na břehu řeky plavala kachna a za ní asi šest malých káčátek.

„Ó, ty jsou krásné. Jak musí být Pán Bůh dobrý a krásný, když to všechno tak pěkně stvořil.“ rozplývala se děvčata.

„Jakoby luskl prsty a tu krásu rozsel po naší zemi,“ snila Anka.

Marienka vytáhla z kapsy suchý chleba a hodila ho směrem ke káčátkům. Ta se nejprve vyplašila, ale potom přišla blíž. Byla tak blízko, že Anka neodolala a po jednom sáhla. Ale to neměla dělat. Stará kachna zdvihla křídla a pořádně d'obla děvče do ruky.

„Au, ta je ale drzá,“ ulevila si Anka.

„No, jen dělá to, co má. Chrání si děti,“ poznamenala Marienka. Najednou se z ničeho nic objevil i starý kačer. To už nebylo potřeba, protože děvčata se už vzdalovala. Ať se trochu uklidní.

Opět bylo ticho a Anka se rukama dotýkala květů, z listů sbírala kapky vody, foukala do motýlů, jemně převracela brouky na záda a pak jim opět pomohla na nohy. I Marienka se kamsi vzdálila a hltala krásu.

„Ach, jakoby se tu andělé vyřádili a všude okolo rozvěsili něco z nebe.“ Anka si začala zpívat písničku a slova si začala vymýšlet. Po značné chvíli se děvčata potkala a Anička promluvila tajemným hlasem „Marienka, objevila jsem tajemství.“

„Opravdu? Jaké?“

„Všimla sis, že krása je přilepená na věcech?“

„Cože?“

„Pojď, uvidíš... Podívej, vidíš ten list?“

„Vidím.“

„Vidíš, jak se ta kapka rosy po něm koulí?“

„Ano, ale co má dělat?“

„Teď se podívej, jak se na té kapce třpytí paprsek světla, máme diamant, drahokam. Můžeš jich tu vidět, kolik chceš.“

„Opravdu.“ Ale kamarádka se dotkla kapky větvičkou a zklamaně řekla: „Aha, a nemáš nic.“

„No, ale tady a tam a tamhle mám.“ Anka běhala šťastně po paloučku a ukazovala na listy. „Ach, jaké krásné věci vidím.“

Marienka byla racionálnější a při výskání poznamenala: „Babka Kušnírka by řekla: ‚Si ty ale pořádně zjančená!‘ Ale máš pravdu. Jsou to drahokamy.“

„Co myslíš, vidí je všichni lidé?“

„Kdo ví... Ale abys je viděla, musíš být připravená.“

„Já je vidím všude. Mně se zdá, že každá věc je věc sama o sobě a ještě je v ní něco jiného. Jednou se to třpytí, jindy jiskří, jindy žhne. Každá věc nese vícero odstínů nebo světél.“

Marienka zírala na přítelkyni velkýma očima a snažila se pochopit, co jí říká.

„Marienka, a ještě něco ti povím.“ Anka se ohlédla nalevo i napravo a tajemně řekla: „Dobře se mi přitom modlí.“

„Vážně? Jakou modlitbu při tom říkáš?“ vyzvídala kamarádka.

„Ta je jednoduchá: Děkuji, děkuji Ti, nebeský Otče.“

Po takových vycházkách se děvčata vracela domů jako vyměněná. Cítila v srdci vděčnost, byla milejší, radostnější. Sem tam si ve škole vzájemně řekla: „Máme tajemství.“

Do tohoto tajemství jim dobře zapadla slova pana faráře, který v neděli v kázání řekl: „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“

Anička si sama pro sebe poznamenala: „Aha, v tom je to tajemství vidění. Když má člověk čisté srdce, uvidí neviditelné věci.“

Přijímání i křest

U Kolesárů se chystala velká slavnost. Anka šla k prvnímu svatému přijímání. V sobotu se chystala ke svatě zpovědi. Měla trochu strach, ale babka Kušnírka ji povzbudila: „Neboj se a nenalet' zlému.“

„Nerozumím.“

„Když děláme hříchy, d'ábel nám hanbu bere. Když máme o svých hříších mluvit, vrací nám hanbu i s úroky. To je jeho finta, na kterou jsem už dávno přišla. Děvče moje, nenalet' mu.“

Anka panu faráři řekla všechno a po rozhřešení se cítila nesmírně šťastná. Jakoby létala. Až překvapeně vykřikla:

„Asi jsem se zamilovala.“

Překvapilo ji to, a proto si to šla ověřit: „Maminko, dá se zamilovat do Pána Ježíše?“

„Dá, dceruško, dá. Jde o nejkrásnější možnou lásku.“

„Dobře,“ řekla Anka a dodala: „Nedávno si Meri brala Michala Kicáka za manžela, teď se zase vdám já. Mým ženichem je Pán Ježíš. Ona si změnila příjmení na Kicáková, já si změním na Ježíšová. Meri šla bydlet k Mišovi, Ježíš se nastěhuje ke mně. Bude bydlet u mě.“

„Anko, jak zvláště uvažuješ,“ divila se maminka.

„Ale může to tak být, že?“

„Může,“ pohladila ji maminka s úsměvem po vlasech a přivinula ji k sobě.

V ten slavnostní den byla celá rodina nastrojená. I kostel byl vyzdobený bílými květy. Prvokomunikanti měli všechno důkladně nacvičené a velmi pěkně zpívali. Po přijetí Eucharistie se odebrali na svoje místa a v tichosti zůstali s Pánem Ježíšem. Marienka Kicáková byla blízko Anky a po chvíli se jí zeptala: „Vidíš Pána Ježíše?“

Anka, jakoby byla vyrušená z nějakého svého světa, jí zašeptala: „Co říkáš?“

„Jestli vidíš Pána Ježíše?“

Anka zavrtěla hlavou: „Nevidím, ale cítím!“

Sestra Agáta zakašlala, a když se k ní děvčata obrátila, položila si prst na ústa. Pochopily, že mají být ticho.

Po skončení mše svaté Ance nejbližší gratulovali a dávali jí malé dárky. Pak se odebrali domů na slavnostní oběd. Vše bylo opravdu krásné. Ale nejkrásnější city byly ukryté v její duši.

Anka se snažila chodit ke svatě zpovědi pravidelně a ke svatému přijímání co nejčastěji. Na radu pana faráře si začala dělat prvních devět pátků.

Její sestře Meri, před časem provdané za Michala Kicáka, se dařilo velmi dobře. Měla milujícího muže a Bůh požehnal jejich lásce a čekali děťátko. Anka ji chodila často navštěvovat a měla tisíce otázek: „Slyšela jsem, že děťátku je dobré zpívat. Zpíváš mu? Jak se to miminko dostalo do tvého břicha? Prý maminky cítí, jak jejich miminko kope. Kope i tebe? Prý nesmíš jíst ostré jídlo, ani moc solit, ani pít pálenku... Nejíš feferonky a pálivé papričky, že ne?“

„Neboj se, nedělám nic, co by mu ublížilo,“ odpověděla sestra.

Pak to přišlo, Meri nastal čas porodu. Zvládla to na výbornou a porodila krásného chlapečka.

„Můžu ho pochovat?“

„Můžeš, Anko, můžeš.“

„Jak se bude jmenovat?“

„Jožka.“

„Myslím, že se to k němu hodí.“

Pan farář Lukáč neměl dlouhou křestní přípravu. Věděl, že v této rodině vědí, o co jde. Jen připomněl, že chlapeček bude křtem naroubovaný na Krista. Anka to slyšela, ale nerozuměla. Proto si to dala doma vysvětlit. Otec, zkušený sadař, to okomentoval jednoduše: „Víš, jak se roubují stromky?“

„Ne,“ odpověděla Anka.

„Tak, podívej. Do kmenu uděláš zářez a do ratolesti také. Tak, aby do sebe zapadly. Potom to stáhneš nějakou látkou a na spoj nakapeš vosk a je to.“

„A co je, tatínku?“

„To, co je v kmenu, proudí i do ratolesti. Jmenuje se to...?“

„Nevím.“

„Přece míza, Anko. Míza. Křtem se takto naroubujeme na Ježíše a pak v nás proudí to, co v něm. To je, Anko?“

„Milost posvěcující,“ vzpomněla si Anka na to, co jim říkala sestra Agáta.

„Ano,“ vítězně vykřikl otec. „Nebo jinak?“

Anka rozhodla rukama a pokorně odpověděla: „Zase nevím.“

„Boží život! To se dnes stane Jožkovi.“

Při křtu byl Jožko ticho, ale potom se rozeřval jako janičář. Všichni ho tišili, ale nezabíralo to. Usnul až potom, když ho maminka nakrmila. Anka se nedokázala vynadávat na tento lidský uzlíček:

„A z toho vyroste chlap jako hora?“

„Ale teď je ještě hora vysoká jako pařízek,“ zamudrovala teď už babička, paní Kolesárová.

Bolest v duši

Po té, co se vrátili z pouti, Anka začala své přítelkyni Marience vyprávět, co všechno viděla v chrámu v Klokočově. Ta jen kroutila hlavou: „Ani se mi tomu nechce věřit.“

„Marienko, ale ty jsi přece věřící, musíš věřit!“ přesvědčovala ji Anka.

„Ne všemu je potřeba věřit. Ale dobře, tobě věřím.“

„Takže si představ, byly tam krásné sochy, zlaté obrazy, nádherné ikony. A všichni apoštolové... Marienko, tam musíš jít.“

„Já bych ráda, ale jak?“

„A ještě něco. V okně byl svatý.“

„Tak to už ti nevěřím,“ nedůvěřivě kývala hlavou kamarádka. „V okně byl svatý? Co tam dělal?“

„Ale ne tak... V oknech bylo sklo a na něm byl namalovaný svatý. Když zasvítilo slunko, ten svatý zářil.“

„Vážně?“

„Vážně. Pamatuješ na naše tajemství?“

„Samozřejmě.“

„Takže, právě tam v chrámě se posunulo moje tajemství o zářících tvářích. Tam jsem pochopila, že svatí jsou ti, přes které prochází světlo.“

„Nechápu.“

„Svatí lidé jsou ti, přes které prochází Bůh. Ze kterých vyzařuje Bůh. Proto tak září. Před obrazem Panny Marie jsem prosila, jestli bych i já nemohla tak zářit. Že když to pomůže, budu se snažit být dobrá. Jen tak.“

Anka ani nevěděla, na jaký hluboký duchovní princip přišla. Odhalila cestu svatosti přes konání dobra. Odhalila, že dobro léčí duši a přináší radost i pokoj. Kdyby věděla, kolik svatých knih je o tom popsanych. A ona popsala jen to, co cítila v duši. Jen tak. Narazila na pravdu, a jakou.

Radost Anku neopustila ani ve dnech, které přišly. Následoval běžný život. Škola, práce, opatrování Jožky. Anka se v těchto každodenních činnostech utužila v jedné velké pravdě: „Dobře žít je dobré.“ Proto nedělala vědu, když ji někdo požádal o pomoc, hned šla. Její malé dlaně uměly jemně pohladit Jožku, maminku, tatínka, babičky... I Miša, ale tomu se dalo dát i pár bouchanců.

„Anko, jdeš se mnou na pole?“ zavolala maminka jednou svoji dceru.

„Co budeme dělat?“

„Zasadíme kapustu.“

„Jdu.“

A už kráčely s motykou v rukách a s batohem na zádech. Práce jim šla od ruky. Sehnuté k zemi ani nevnímaly okolí. Když se najednou narovnali, maminka překvapeně vykřikla.

„To se ale smráká. Musíme přidat. Snad to doděláme, abychom nemusely přijít ještě příště.“

A začala ještě rychleji pracovat s motykou.

Ale neodhadly to dobře. Černé mraky zakryly oblohu a spustil se nevidaný hustý liják. Voda naplnila brázdy. Déšť se za chvíli změnil v krupobití.

„Anko, utíkej domů, ale motyku taky nech, aby do tebe neuhodilo. Já posbírám věci do batohu a přijdu za tebou.“

Anka utíkala, co jí síly stačily. Sem tam se ohlédla, jestli je maminka za ní, ale neviděla ji.

„Má na sobě spodničky a další sukně. Jak se jí to namočí, bude jako v kádi s vodou. Těžko se jí bude utíkat,“ problesklo jí hlavou.

Dcera už byla dávno v suchu, když maminka doběhla domů. Byla celá bledá. Navenek po ní stékala ledová voda, ale ta se srážela s teplým potem, který obléval celé její tělo. V plicích jí sípal jakých horký vzduch.

„Brrr, to je nečas,“ zachtěla se zimou. „Ještě se musím podívat ven, jestli slípky nemoknou.“

Zdržela se tam hodnou chvíli a pak už se začala převlékat. Zároveň i sucho zakašlala.

„Ach jo, něco na mne leze,“ řekla manželovi, který se právě vracel z maštale.

Ján ji politoval a řekl: „Udělej si teplý čaj.“

Poslechla ho. Ale kašel nepřestával. „No, asi dnes půjdu dřív spát.“ Lehla si, ale sem tam vstala, protože se jí zdálo, že je ještě potřeba udělat to či ono. V noci často kašlala a spala málo. Ráno byla velmi bledá a při vstávání se i zapotácela.

„Janko, něco se mnou je.“

„Nevstávej a zůstaň ležet.“

K mamce přiběhla Anka i Mišo. Obskakovali ji a vařili čaj. Zavolali i bylinkářku tetu Bětku:

„Hanko, vždyť ty máš horečku a velmi silnou. Máš zápal plic. Rychle do postele a dejte jí studené obklady.“

I sousedi se k ní sběhli a každý radil, jak uměl. V neděli se opět pokusila vstát: „Je potřeba jít na mši svatou.“ Ale nemohla, síly ji opustily.

„Děvče moje, nikam nechod, zůstaň v teple,“ radila jí babka Kušníkova.

Manžel Ján opatrně naznačil: „Jestli souhlasíš, přijde pan farář k tobě.“

Souhlasila a otec Lukáč ji vyzpovídal a dal poslední pomazání. Nestrašil, jen poznamenal: „Pro případ, že by se náhodou něco přihodilo...“

A ono se přihodilo. Paní Kolesárová dýchala stále více ztěžka. Nejbližší ji obklopili a utěšovali. Také se u ní modlili, ale ona upadala do mdlob. Anka s Miškem stáli u její postele a nechápali, co se děje. Jejich maminka, taková krásná, taková silná.

„Maminko, neopouštějte nás. Maminko...“ Anka si přivinula maminčinu ruku ke své tváři a zalívala ji slzami.

Maminka jakoby se na ten pláč odněkud vrátila, pohladila její vlasy a tiše zašeptala: „Anko, moje milá, buď hodná a žij čistě.“

Otec Ján přišel k posteli a pošeptal dcerce: „Běž do školy, já s maminkou zůstanu. Až se vrátíš, vystřídáme se.“ Dcera poslechla, ale jaká byla škola. Jen tam nepřítomně seděla v lavici a vypadala jako mrtvolka.

Jan zůstal u své ženy a modlil se růženec. Jeho nejdražší těžce dýchala a jakoby rukou hledala něco kolem sebe. Jan vycítil, že ho hledá a chce být s ním. Vzal její ruku do své. Anna se z posledních sil jemně usmála, obrátila se na bok a po chvíli přestala dýchat.

Když Mišo přišel pro Anku, ta hned věděla, že se stalo něco vážného. Bratrovi uplakané oči mluvily za všechno. Jen tiše šeptal: „Už nemáme maminku. Opustila nás. Navždy.“ Anka se pustila do usedavého pláče. Rozplakal se i Mišo. Když přišli domů, našli v slzách i otce. Nikdo je neuměl

potěšit. Otec přes slzy vzlykal: „Pravou lásku je těžko najít, ale ještě těžší je ji ztratit. Bože, děkuji Ti za moji ženu. To je poprvé, co mi udělala starost. Neopouštěj nás.“

Do smutné atmosféry zasáhla Meri, která se projevila jako skutečně zralá žena. Rozvážným hlasem řekla: „Otče, život bývá někdy velmi trpký, musíme se přes to jednoduše překousnout. Musíme jít dál. Nevzdávejme to.“

Potom šla k Ance a přivinula ji k sobě a tiše ji řekla: „Jen plač, sestřičko, jen plač. Vyplav všechnu bolest. Uleví se ti.“

Anka hledala útěchu i u babky: „Duše mne bolí, babičko. Duše mne velmi bolí.“

„Ach, pojd' ke mně. Teď musíme najít Pana Ježíše. On najisto pomůže.“

Už nebude, jak bylo

Smrt čtyřicetileté Anny Kolesárové zasáhla celý kraj. Mnozí se ptali: „Proč se to muselo stát?“ Jiní se zastavili nad svým životem a uvažovali: „Co má tady na tom světě smysl?“ Ti povrchnější jen konstatovali: „Před smrtí neutečeš. Mladý může, starý musí.“

Pohřeb byl velmi důstojný. Přišla celá rodina, kamarádky, známí i lidé z dědin. Každý na zesnulou vzpomínal jen v dobrém.

Anka se cítila jako malátná. Od smrti milované maminky nemohla spát a jíst jí nechutnalo. Únava se namíchala se žalem a dotíravě jí rozežírala mladou duši. Nemohla uvěřit, že to všechno krásné, co měly s maminkou společné, skončilo. Žal, bolest i strach se usadily v její duši. V myšlenkách hledala Ježíše: „Pane, vysvětli mi to všechno.“

On určitě i hovořil, ale dívka nebyla schopná vnímat jeho tichý hlas. Nebyla ještě schopná zatlačit smutek a žal do pozadí své duše, aby slyšela, jak k ní hovoří přes svědomí.

Trochu jí pomohla slova pana faráře, který kromě jiného řekl: „Naše sestra Anna zemřela. Tělo bude uloženo v zemi, ale její duše, její já, žije. Duše člověka existuje i po smrti. Duše je nesmrtelná. Jednou bude tělo opět vzkříšeno, aby se spojilo s duší. Oddělené je jen dočasně. I naše oddělení od paní Anny Kolesárové je jen dočasně. Proto, naše milovaná sestro Anno, zatím odpočívej v pokoji.“

Anka si uvědomila, že pan farář vlastně hovoří s její maminkou. Dokonce jí i tykal. Jde o tajemství, o jedno z největších tajemství. Smrt je tajemství. Kdo ví, co se při ní děje. Kdo ví, kde je její maminka teď. „A jestli mne i vidí?“ Myšlenky ji vtáhly tím směrem, takže i čas pohřbu nějak přešel.

Po rozloučení si otec všechny děti zavolal k sobě. Sedli si za stůl a on smutně řekl: „Moji drazí, musíme žít dál. Musíme se mít rádi a pomáhat si. Odchod maminky i život bez ní musíme přijmout jako pokání. Zkusme žít tak, že maminku nevidíme, ale je s námi. Věřme Pánu Ježíši, že na něco je i toto dobré, že nám pomůže dobře žít. Z našeho života udělejme mamince pomník.“

V následujících dnech se Ance zdálo, jakoby někdo zastavil kanál a do její duše nepřitékalo tolik dobra jako předtím, když maminka žila. Nevyznala se v sobě, proto šla na radu k Meri:

„Sestřičko, zdá se mi, jakoby v mém nitru jeden dobrý pramen vyschl. Patřil mezi to nejlepší a byl od maminky. Bude mi velmi chybět.“

Meri to chápala: „Narušil se ti jeden velmi důležitý vztah. Z něho šlo pro tebe velké dobro. Rychle musíš zajistit do duše jiný přísun dobra.“

„Ale jak?“

„Modlíš se?“

„Snažím se. Při modlitbě se cítím lépe. Ale pak se mi smutek vrátí.“

„Chápu. Všechno je ještě velmi čerstvé. Musíš jít mezi dobré lidi. Nezůstávej sama se smutnými myšlenkami.“

Zkusila to a trochu to pomáhalo. Zašla za kamarádkami a i ostatní susedky ji víc vtahovaly mezi sebe: „Pojd', Anko, naučím tě péct buchty.“

Kamarádka Hanka Podhorinová příběhla: „Nejdeš si hrát?“

I Marienka Il'ková se zastavila: „Pojd' na procházku, popovídáme si.“

Babička projevila svůj smysl pro praktický život a zavolala na vnučku: „Anko, musíme se postarat o ty naše chlapy.“

Tak začaly vařit, péct, prát, dojit krávy. Dělat všechno, co dělala matka. Anka byla někdy v koncích, a když ani babička neuměla poradit, odskočila si na radu k sousedům. Všichni si ji oblíbili. Práce přibývalo a přibývalo. Až jí bylo tak moc, že neměla čas zamotávat se do svých smutných myšlenek. Velmi jí pomohlo i to, že jí pan farář dovolil jít ke svátosti biřmování: „Patříš sice mezi nejmladší, ale uděláme výjimku.“

Byl to moudrý tah. Tento zkušený člověk s laskavým srdcem ji poučil: „Duch moudrosti, rady, síly a radosti ti velmi pomůže. Uvidíš, naplní tě útechou, kterou tak moc potřebuješ.“

Anka pomalu vycházela ze zármutku, i když si ještě někdy tiše poplakala, uměla vstát a jít kupředu. V Meri a babce Kušničce měla skvělé poradkyně. Ta ji často připomínala: „Když je ti smutno, udělej nějaký dobrý skutek a uvidíš, jak se ti uleví.“

I otce tyto těžké životní zkušenosti duchovně posílily. Žil z modliteb a krásných vzpomínek na svoji Haňu. Jinou už nechtěl. Postupně se s tím naučil žít. Kupředu ho táhl i velmi silný smysl života: „Vychovat z dětí, z Anky a Mišky, dobré lidi.“ To by jeho milovaná žena chtěla.

Anka i díky těžkostem zesílila na duchu, pomalu dospívala a měnila se na krásnou mladou ženu. Už nejen ona chodila na radu ke starším, ale i její vrstevnice zjistily, že toho má mnoho prožitého, že umí v dívčích problémech pomoci. Životní zkušenosti jí daly moudrost správně rozlišovat mezi tím, co je dobré a co je zlé, co je důležité a čeho si není potřeba všimnout.

Novokněz v dědině

„Drazí věřící, oznamuji vám radostnou zprávu,“ začal nedělní ohlášky pan farář Lukáč a potom trochu oficiálněji dodal: „Michal Pataky, rodák z Vysoké nad Uhom, člen Společnosti Ježíšovy, bude v červnu 1941 v Chieri v Itálii vysvěcený na kněze. Následně v srpnu bude mít primiční mši svatou. Kdo by věděl o nějaké překážce, proč by nemohl být svěcený, ať to oznámí farnímu úřadu.“ Mezi věřícími to vzbudilo velký rozruch. Věděli sice, že Michal studuje na kněze, ale že už bude vysvěcený? To je překvapilo. Kdosi to okomentoval: „No, jak jen roky letí.“

„Já bych věděla o překážce, ale je vážná?“ zapochovala jedna tetka.

„O co jde?“

„Jako malý chlapec se při růženci modlil ,který do nebe vyskočil““

„Stařenko, nenechte se vysmát, to je maličkost,“ poznamenal ministrant, který vybíral milodary u východu z kostela.

„No, ale je to... od krav až k oltáři? Tak se vyšvihnout. Klobouk dolů!“ mudrovali lidé dál.

„Jaké vyznamenání se dostalo jejich rodině. To hospodář Pataky zdvihne nos nahoru.“

„O toho se nebojím, on takový není.“

„Ke komu to vstoupil? Říkají si ,jezovítí‘? Co jsou zač? Jsou to vůbec katolíci?“

„Neříkají si ,jezovítí‘, ale ,jezuiti‘. Jsou katolíci. Jejich název je, myslím, odvozený od slova Jezus. Tvoří Společnost Ježíšovu,“ ozval se pán Kosorín.

„Ježíš má společnost? Jak se jmenuje?“

„No, právě jezuité.“

„Aha!“

„A proč mu dali ohlášky, jako kdyby se ženil?“ ptala se další teta.

„To se tak dělá...“

„Není to žalování nebo až pomlouvání?“

„Ne, ne. Kdyby na něho bylo něco nedobrého, je lepší to říct teď před svěcením.“

Na Michala Patakyho se nic špatného nenašlo. Byl to statečný mládenec, který vnímal Boží volání vstoupit do jezuitského řádu, a pak se stát knězem. Jeho strýček, také kněz, dal v závěti každému ze svých sourozenců určitou sumu peněz. Měl podmínku, že se použijí na studium jejich dětí. Proto Michal mohl nejdřív studovat v Banské Bystrici, potom v Kláštore pod Znievom, v Ružomberku, v Krakově i v Itálii. Samozřejmě, že mu na studia přispěl i řád.

Mládež z Vysoké měla ráda novinky. Aspoň bylo o čem mluvit. Okolo domu Kolesárových žilo více rodin, které měly dospívající děvčata a chlapce. Ti si našli cestu k sobě a vytvořili pěkný zvyk,

večer po práci nebo v neděli po obědě se setkali na louce před domy a trávili společně čas. Povídali si o různých věcech, hráli hry, zpívali písničky, pomodlili se nějakou modlitbu, v létě se šli koupat. Tvořili vlastně společenství, do kterého byla radost patřit. Když byl někdo smutný, útěcha byla nablízku. Když někdo prožíval radost, vzájemným sdílením rostla. Takže i teď měli velké téma: Michal Pataky, kněžství, povolání...

„Slyšela jsem, že náš rodák umí rusky, italsky, německy, francouzsky, polsky, latinky. Jak je to možné, že se mu to v té hlavě všechno nepomíchá?“ divila se Hanka Podhorinová.

„Za tím bude Boží moc. Dostal to jako dar od Pána Boha,“ byla přesvědčená Anka.

„Obdivuji jeho odvalu! Opustil rodinu, šel mezi cizí lidi, do cizího světa, až za Košice, do Itálie,“ poznamenal Miško Treščák.

„A ta samota. Já bych to nedokázala,“ přidala se Marienka Il'ková.

„Prý slyšel volání? Jak slyšel? Vždyť je takový jako my. Nebo jiný? Lidi, vy něco slyšíte?“ vložil své otázky i Mišo Kolesár.

„Já neslyším nic. Ale v této věci to možná funguje jako povolávací rozkaz. Ale od Pána Boha? Nebo co by to bylo?“ vedl monolog mladý Treščák.

Mnoho otázek viselo nad Michalem a jeho kněžstvím. Postupně se vyjasňovaly, mnoho světla přinesli kněží, kteří dělali před primicí ve farnosti misie. Jeden z nich, takový menší houževnatý kněz, říkal:

„Bůh povolává člověka k životu. Každého, kdo se narodí, povolává do nebe. Dělá to různými životními cestami. Pro některé je to skrz manželství, pro jiné je to cesta skrz duchovní stav, jako kněz, řeholník nebo řeholní sestra. Někteří mají i mučednické povolání nebo ještě jiné. Bůh zve a člověk má odpovědět. To je slušnost, ne?“

„Dobře to říkáte, ale jak to zjistit? Mám doma syna, který se nechce ani ženit, ani jít do kláštera, a ...“ Zamíchal se mu do kázání nějaký strýc. Byl by i pokračoval, ale jeho žena mu dala takový dloubanec pod žebra, že to poslední „a“ se změnilo na „aaaa“.

„Jsou takoví mladí. I minule za mnou přišla nějaká slečinka a chtěla radu, jestli má jít do kláštera. Vyslechl jsem ji, dal několik rad a pak se mne zeptala, jestli si s sebou může vzít i svého miláčka Punt'u,“ navázal svoji řeč kněz.

„Můj syn je přesně takový! Nevím, po kom je, ale po mně jistě ne!“ To strýček neměl říkat. Po této poznámce jeho ženě na čele naběhla žíla a už už se chystala vybuchnout.

Kněz to viděl, a tak raději pokračoval: „Drazí bratři a sestry, Pán vzbudí v srdci člověka touhu, kterou cestou se má dát. Dá k tomu i dary. Všechno se to musí třídit svědomím. A ještě něco. Běda, když na to člověk kašle!“ dokončil kněz.

Strýček přikývl hlavou na souhlas. Přitom utrousil: „Darů syn nemá a tobě běda, ženo moje, běda...“ Byl by rozvedl toto téma i teologicky, ale pod přísným pohledem ženy dobědoval.

Mladí zase měli téma k prodiskutování. Nejprve souhlasili s tím, že běda tomu, kdo na to kašle. Shodli se i proč: „Protože spása člověka je nejdůležitější věc na zemi, jak si popleteš cesty, kdo ví, kam dojdeš.“

„Je to tak, vždyť na co bychom žili, kdybychom nechtěli jít do nebe? Sestra Agáta říkala, že to je smysl života, dostat se tam,“ dobře si pamatovala Anka myšlenku z náboženství.

„Tady na zemi jsme jako na osmdesátiroční dovolené. Domov máme v nebi,“ mudrovala Marienka Il'ková.

„S tou touhou, jak to myslel?“ chtěl vědět Mišo Kolesár.

„Hm, asi ti, co jsou povolání do duchovního stavu, mají touhu, jak budou stále s Pánem Ježíšem, ti, co chtějí být kněžími, mají sen, jak budou zpovídat, slavit mše svaté.“ uvažovala nahlas Anka.

„Ale jak ti Pán dá povolání do manželství, tak budeš toužit mít dobrou ženu, budeš snít, jak spolu budete vrkat, jak jí budeš míchat zelí, jak jí zvedneš pytel s bramborami,“ rozvíjel zase své sny Michal Treščák.

„Jak ti poškrábe záda, jak okolo tebe bude kroužit aspoň tucet dětí,“ doplnil ho mladý Kolesár. Anka převzala iniciativu a přímo se ptala: „Teď si řekněme, kdo po čem touží. Mišo?“ Ten chvíli váhal, ale pak nahlas řekl: „Vždyť je to jen žert,“ a pak ze sebe vysypal: „Manželství.“

„Marienka?“

„Manželství.“

„Miško Treščák?“

„Manželství a vím i s kým.“

„Na to jsem se neptala!“ šibalsky odpověděla Anka, která tak trochu cítila jeho náklonnost. Ale byli ještě mladí a na svatbu měli všichni dost času.

„Anička?“

„Manželství.“

„A já? Manželství.“

„Tak dobře, vypadá to, že když se nic nestane, ocitneme se všichni i před oltářem.“

„To určitě. Jen ještě uvidíme, ze které strany,“ vtipně poznamenal Miško.

Primiční mše svatá dopadla dobře. Sešlo se tolik lidí, že se ani nevešli do kostela. Věřící byli naplnění krásnými myšlenkami, nádhernými obrazy a vroucně děkovali za dar kněžství pro svého rodáka.

Anka se přistihla při myšlence, která ji trochu překvapila: „Nebeský Otče, i když necítím touhu jít do zasvěceného stavu, velmi ráda ti obětuji svoje dítě. Budu se modlit, aby se vydalo na duchovní dráhu.“

Správné děvče

Anka vyrůstala ve správné děvče. Její velkou předností bylo to, že se nebála žádné práce. Měla vroucí zájem poznávat nová a nová řemesla. S tím, jak je zvládala, rostla její sebeúcta i její zdravé sebevědomí.

Své udělaly i pochvaly od otce. I když on neměl zkušenosti s výchovou děvčat, jedno věděl přece jen dobře, Anku je potřeba pochválit a nikoli ji zraňovat. Jednou se o výchově dcery radil s knězem a ten mu kromě jiného poradil: „Janko, otec je jakýmsi zrcadlem pro svoji dceru. Proto k ní buď hodný. Na mnohé věci se dívejte s humorem až z nadhledu.“ To si Ján Kolesár vzal k srdci.

Ance sem tam něco nevyšlo, ale vnímala to jako zkoušku pokory. Po čase i prohry dokázala nést s pokojem. Vyrostla v ní myšlenka: „Těžké věci budu přijímat jako hru.“ Říkala si: „Nač se trápit a rozčilovat? Když se věc dá napravit, tak proč se rozčilovat? Když se věc nedá napravit, tak rozčilování nepomůže. Tak či tak, je zbytečné se rozčilovat!“

Naposledy tento princip vyzkoušela při bělení plátna. Otec jí dovezl krásné lněné plátno a prosil ji: „Anko, budeme potřebovat nové povlečení na postele i nové ubrusy. Prosím, rozlož plátno na louce a polívej ho, ať se vybělí.“

„Tatínku, nebojte se, zvládnou to,“ ubezpečovala ho s jistotou v hlase a dala se do práce. Plátno za pomoci Miša natáhla, nabrala čistou vodu a každé dvě hodiny ho polívala. Slunce svítilo a plátno se bělilo.

„Anko, jsi doma? Co děláš?“ ozvala se její kamarádka Marienka Kicáková.

„Jsem doma, co potřebuješ?“

„No, jestli bys mi nešla pomoci zavřít husy. Jsou nějaké divoké.“

„Ale ráda.“ Kamarádky se rozběhly za husami, ale ty ne a ne jít tam, kam měly. Navíc se ještě poplašily a rozběhly se skrz otevřená vrátka rovnou směrem na plátno.

„Joj!“ vykřikla zděšeně Anka. Chtěla husy zastavit, ale bylo pozdě, už vběhly na plátno.

„No, počkejte!“ vzala koště a začala je vyhánět.

Když si uvědomila škodu, která vznikla, nevěděla, jestli má plakat nebo husy zlostí oškubat.

V tom jí blesklo hlavou: „No, co, tam, kde jsou fleky, vyšiji fialky a pomněnky. Vždyť život je větší než několik hovínek na plátně.“ Zhluboka si vydechla a usmála se na Marienku.

Anka postupně nacházela i další recepty, jak se zbavovat svých nepodstatných názorů, strachu, sebelítosti, komplexů. Byla stále víc samostatná. Ale jak šlo o pravdu, pustila se i do ohnivého řečnického souboje.

„Anko, ty máš pěkně nabroušený jazyk,“ řekla jí jednou Meri.

„No, ani se mi nezdá,“ protestovala Anka. „Víš, správné děvče se musí umět vysekát z různých těžkostí. Myslím si, že má umět vyhodnotit situaci, do které vchází. Potom se má moudře

rozhodnout, bez váhání konat a čestně v ní obstát. Přišla jsem na to, že člověk má být ozdobou každé situace. Má v ní být na správné straně, okrášlit ji a přitáhnout ji k dobru.“

„Anko, kam ty na takové myšlenky chodíš?“ řekla jí překvapeně Meri.

„Řeknu ti tajemství, chceš?“

„Ano.“

„Chodím po světě a sbírám krásu.“

„Neříkej, jak?“

„No, už od malička sbírám z věcí krásu. Je navázaná na květech, na stromech, ptáčcích i na našem Dunčovi... Je všude. Nejvíce je v dobrých lidech. Nějak umím tuto krásu z věcí sejmout, pokochat se s ní a pak šup s ní do duše. Víš, krásu je jakoby palivo pro moji modlitbu.“

„To jsem ještě nikdy neslyšela.“ vykulila oči Meri.

„Zjistila jsem, že lidé, kteří se opravdu dobře modlí, mají této krásy víc. Jakoby vyvěrala z jejich duše. Jednou jsem pochopila, že ta jejich krásu vyvěrá z Boha.“

„Z Boha?“

„Ano, protože On je v nich.“

„No, to je, Anko, nádherné. Nauč mě takto se dívat na svět. Myslíš, že se to dá, i když jsem starší?“

„Určitě. Čisté a trochu i dětské srdce může mít každý. Můžeme si o tom někdy vyprávět. Takto přemýšlím nad životem, modlím se a zdá se mi to správné. Nebo ne?“

„Anko, je to správné, určitě! Jen v tom pokračuj.“

Nu, ale Ančina krásu byla i v tom, že k svému pěknému vzhledu přidala skromnost a pokoru. To dalo předpoklad, aby se její dívčí čistota dostala navenek. Její nespoutaná lidská ryzost okouzlovala okolí. Miško Treščák jí to i jednou pěkně řekl:

„Anko, mně se na tobě líbí to, že jsi taková lidská, klidná a umíš nádherně ukončit rozhovor.“

Když se Anka zatvářila nechápavě, dodal: „Na konci řeči se vždy srdečně usměješ. Jakoby jsi očima toho druhého pohladila.“

Anka se trochu začervenala a s úsměvem se zeptala: „Jako to myslíš?“

„No, umíš dotáhnout hovor do úsměvu a úsměv do čarovného konce. I když něco řekneš přísně, neskončí to ve zlosti, ale srdečně.“

„Neříkej,“ zapýřila se Anka.

„Vždyť říkám. Ještě jsi taková, taková... akorát.“

„Miško, Miško. To má být co? Vyznání lásky?“

„Zamilovanému se lehčeji žije.“ řekl Miško zbojnicky.

Ale Anka věděla, co má odpovědět: „Samozřejmě, zejména do Pána Boha,“ přitakala a srdečně na něho mrkla.

Kostelník a jeho dcera

Pan farář Lukáč už dříve prosil pana Kolesára, jestli by nepomohl kostelníkovi ve Vysoké nad Uhom: „Víte, je to už starší pán a na mnohé věci nestačí.“

Ján Kolesár se trochu vymlouval: „Důstojný otče, nezasloužím si takovou poctu.“

Ale pan farář to měl promyšlené: „Dobře, dobře. Pocty nejste hoden, ale práce v kostele ano,“ a mile se na něj usmál.

Tak Ančin otec dostal klíče od kostela a ve volném čase trávil chvíle v Božím domě. Ance se to líbilo. Ráda přišla za otcem a pomáhala mu při výzdobě oltáře nebo si jen tak tiše poseděla v lavici. Byla velmi vnímavá a měla rozvinutý cit pro krásu. I teď sledovala nádherný svatostánek a přitom jí přišlo na mysl: „Jak mne asi vidí Pán Ježíš?“ Když si ještě více uvědomila tuto otázku, upravila si vlasy a trochu se zastyděla, že je bosá.

„Aha,“ blesklo jí myslí, „pan farář jednou říkal, že se na nás Bůh dívá s láskou.“ A uklidnila se.

Za čas zjistila, že Ježíš je přítel, který jí do duše různé věci našeptává. Vybavil se jí obraz, který viděla na trhu v Užhorodě. Nějací milenci si tam na lavičce něco šeptali do uší. Najednou zjistila, že Pán to s ní dělá podobně.

„Jééé,“ vyjekla překvapeně, až jedna tetka, která byla v kostele také, se až chytila za srdce. Anka se na ni usmála, aby ji uklidnila a pro sebe si tiše pověděla: „Že by do mne byl Ježíš zamilovaný? Můžu mu i já něco zamilovaného pošeptat?“

Zkusila to a ono to šlo. Zase cítila jeho dobrotu. No, a ona mu to zase vrátila. A zase se cítila milovaná. Tak ji překvapilo, že to mezi ní a Ježíšem funguje, že znovu nahlas vykřikla. „On mne opravdu miluje.“ Až se jí zdálo, že ji svatě políbil na víčka.

Teta v zadní lavici to nevydržela a pohoršeně kroutila hlavou: „Ach, ta dnešní mládež! Už ani kostel pro ně není svatý! Všechno se žene do záhuby! Pane, smiluj se!“ Vstala a odešla z kostela pořádně rozhořčená. Anka za ní chtěla utíkat a vysvětlit jí, co se jí stalo, ale nestihla to. Tetka zmizela mezi domy.

Anka se naučila něčemu nesmírně důležitému: osobnímu vztahu s Ježíšem. Ke svému překvapení zjistila, že zamilovaně se dá prožít i modlitba s nebeským Otcem, s Duchem Svatým, s Pannou Marií.

„Tak toto si opravdu nemůžu nechat jen pro sebe!“ Rozhodla se konat. Ani si neuvědomila, že velmi účinně apoštoluje. Vyběhla z kostela a hybaj za přítelkyni.

„Marienkáááá,“ křičela vzrušeným hlasem na kamarádku.

„Co je, hoří?“

„Představ si, modlit se dá tak, že jen hovoříš, nebo že to, co říkáš i cítíš, nebo dokonce, že cítíš toho, komu to říkáš.“

Marienka se na ni dívala trochu nechápavě: „Víš, že ti moc nerozumím? Ještě jednou a pomalu.“

„No, někdy říkám při modlitbě mnoho slov, ale jen melu a melu.“

„To znám.“

„Jindy je to takové, že mluvím skutečně upřímně.“

„I to jsem prožila. Třeba když se nám ztratila kráva.“

„Teď to tajemství: Bůh se dá i cítit. S tím, s kým mluvíš, ten se dá i cítit. Při tom cítění Pána je tak dobře u srdce. Cítíš, že tě miluje. Myslíš, že bych mohla Ježíše vyzvat k tanci?“ vychrlila ze sebe Anka náboženskou zkušenost.

Marienka si překvapením sedla a jen koulela a koulela očima, a i hlavou začala kroužit, a to v protisměru: „Anko, jsi omámená? Tancovat s Ježíšem? To se opravdu neodvážím. No, pro mne za mne to zkus. Pak mi řekni, jak to dopadlo.“

To Anka nikdy nikomu neprozradila. Ale je jisté, že sem tam si sama od sebe poskočila. I v kostele, ale jen když byla sama. Přitom si radostně zpívala a líbezně se usmívala. Ještě dál pokročila v zážitcích s Pánem. Ale cítila, že Marienka ji už nepochopí.

„S kým bych to jen rozebrala? Aha, Meri je tady.“ Vyrazila za sestrou.

Meri Kicáková měla velkou radost z Ančiny návštěvy: „Co tě k nám přivádí, sestřičko?“

„Jen tak, jdu si trochu popovídat.“ Malý Jožko, který se změnil na většího Joža, k ní přiběhl a objal ji okolo pasu. Vždy ji měl rád a dával jí to i najevo.

„Je to velký šibal,“ potvrdila Meri. „Je v něm něco z tvé výchovy.“

Po běžných řečech okolo zdraví se Anka pustila do svého tématu: „Meri, ty jsi taková moudrá, řekni mi, dá se srdce naladit na lásku?“

„No, podle mne – ano. Zamilovala ses, Anko?“

„Ještě ne. Ale prožívám radost z modlitby a ptám se, zda jdu dobrým směrem.“

„Aha, o co konkrétně jde?“

„No, zjistila jsem, že člověk má různé polohy srdce. Takové stavy, že jednou prožívá radost, potom něžnost, potom nadšení a cítí při tom Boha. Je to správné?“

„Myslím, že velmi správné.“

„Meri, a je to správné, že to, co vidím, čeho se dotýkám, co cítím, překládám do jazyka lásky? Pomáhám si přitom s hudbou?“

„Anko, popiš mi to blíž. Co se s tebou děje?“

„No, například vidím, jako padá kapka z listu a trefí mne do čela.“

„No?“

„No, můžu to přeložit jako pozornost od Nebeského Otce, že mne má rád?“

„Máš víc takových postřehů?“

„Velmi mnoho.“

„Anko, ty jsi šťastné dítě. Našla jsi jazyk lásky. Říkáš, že si přitom pomáháš hudbou jako nápomocným slovníkem k pochopení této lásky?“

„Správně jsi to vystihla.“

„Anko, já mám anglický slovník, když něco nechápu, pomůžu si s ním. Ty si v tomto jazyku lásky pomáháš melodiemi, hudbou, písničkami. To všechno pomáhá chápat Boží lásku.“

„Meri, velmi jsi mi pomohla,“ řekla Anka vděčně a vydala se domů.

Její život nebyl prázdný. Byla ponořená do lásky. Byla milovaná a její láska se vylévala okolo a ostatní to vnímali. Měla mladost v kráse ponořenou a ostatní to cítili. Anka byla nádherný klenot ukrytý v jednoduché dědině. Ona o tom ani nevěděla. Žila si svůj běžný život, ale s Pánem. Ten o její kráse věděl a navštěvoval ji. Našla tajemství štěstí, po kterém tak lidé všechny časy touží. Cestují, běhají po světě, kupují si kvůli tomu kde co a ono to je tak blízko.

I Mišo byl vtažen do kostelníčení a dění okolo kostela. Pomáhal otci při práci okolo chrámu. Jednou se díky této pomoci dostal i do duchovní krize. Stalo se to při kopání odvodňovacích kanálů. Bylo je potřeba prohloubit, aby nezatékalo do kostelních zdí. Šel okolo pan Podhorin, který ho oslovil: „Kostelničníš, kostelničíš?“

Mišo, který byl pohroužený do tvrdé práce, to ale špatně dešifroval a slyšel: „Kostel ničíš? Kostel ničíš?“ Začal se ježít.

„Strycu, jak to myslíte??? Vždyť já kostel zachraňuji!!!“

To zase starý pán nechápal, co mu Mišo povídá, a proč je takový nazlobený. Uvědomil si starou pravdu: „Příčinou všech válek jsou nevyjasněné pojmy.“ Pro sebe si dodal: „Popluh jeden! Darebák je to! Ale zasloužilý.“ To dodal proto, že si uvědomil, že Mišo je dobrý chlapec, ale teď si jen nějak dobře nerozuměli.

Někdy se potkali Mišo s Ankou přímo v kostele. Anka tam byla poklonit se Nejsvětější Svátosti. Ale Mišo nevydržel tak dlouho vysedávat v chrámě. On raději pracoval. Jednou, kdy šel pan farář pro Hostii, byli tam také oba. Poklekli a kněz jim dal Eucharistií požehnání. Když zamykal svatostánek, Mišo si všiml, že Anka se jaksi zvláště zamilovaně dívá dopředu. Tak se jí na to zeptal: „Anko, tys tak divně vypadala při zamykání svatostánku. Dělo se něco?“

„Ale nic, Miško, nic. Jen jsem si srdce dala zamknout do svatostánku. Ať je s Ježíšem.“ Mišo nevěděl, co jí na to má říct, proto byl raději ticho.

Ticho před bouřkou

Vysoká nad Uhom je na rovině a na místě, kde dohlédneš na Ukrajinu a skoro do Maďarska. Někteří říkají, že je na konci světa. Ale domácí tvrdí: „Kdepak, tady svět začíná.“ Opravdu, slunce tu vychází o několik minut dřív než na západě Slovenska.

V roce 1939, po vzniku Slovenského státu, maďarská armáda přičlenila část tohoto kraje k Maďarsku. Chtěli to udělat také s Vysokou nad Uhom. Ale obyvatelé to odmítli. Dokonce sem slovenská vláda poslala ozbrojené vojáky, kteří měli v případě nežádoucích událostí zasáhnout. Byli ubytováni nedaleko Kolesárových.

„Poslyšte, chlapi, vy mluvíte nějak tvrdě,“ poučovala je jednou teta Kicáková.

„Paní, to se nám nezdá. Ale naopak, vy to nějak moc změkčujete.“

„My tak mluvíme od narození.“

„My také.“

„Jste vůbec Slováci?“

„No, dovolte!“

„A odkud jste?“

„Od Trnavy.“

„A už jste jedli? Kdo vám vaří?“

Všechno se vysvětlilo a vysvitlo, že jsou to také „slovenští“ chlapi. Nebyli fajnoví, a proto rychle zapadli mezi domácí obyvatele. Jak už to bývá, mladí rádi klábosili s mladými. Rychle se přidružili k jejich posezením. Příběhy z východu se střídaly s těmi ze západu.

Sem tam si je uměli i dobírat: „Máte vy tu vůbec nějaká větší města?“ ptal se kdosi z vojáků.
„Ale samozřejmě. Michalovce, Užhorod, Pavlovce,“ jmenovala domácí družina města v okolí.
„Co? Michal hnal ovce, zastavil se a byly Michalovce. Pavel hnal ovce a byly Pavlovce,“ smál se jeden z armády. Druhý se přidal: „Kdosi šel po rovině, nikde nic a najednou vidí jakési městečko a vykřikne: „Už gorod!“
„Ne, nepovídejte! Užhorod znamená město na řece Už. Tak tam totiž nazývají řeku Uh. Vy, chlapci, tam, odkud jste přišli, máte tam vůbec nějaké město?“
„No přece u nás je světoznámá Trnava.“
„Nenechte se vysmát, vždyť to zní jako tralala,“ odsekla jim Anička Kicáková.
„No ale východňárské písničky se nedají s těmi našimi od Trnavy srovnat,“ popíchl domácí velitel Vinco.
„Nene, my jich tady máme tolik, že ani sami nevíme kolik.“
„Tak si uděláme soutěž. Ať někdo řekne slovo a zjistíme, kolik je na toto slovo písniček u vás a u nás.“
Slovo dalo slovo a písnička šla za písničkou. Ance se zvláště líbila jedna o sokolovi.
„Prosím, prosím, zazpívejte ji ještě jednou.“
Vojáci zpívali a opakovali. Ance se písnička vryla do paměti, takže se často z jejich domu ozývalo: „Zaleť sokol, biely vták, ku mojmu milému. Pozdravuj ho nastokrát, pozdravuj ho nastokrát, povedz tíško jemu...“
Když život v dědině šel jakoby v zátíší velkých světových událostí, přeci jen i ve Vysoké došlo skoro k tragédii. Věc se udála takto. Vojáci byli v noci na stráži, když se náhle ze tmy ozvalo: „Tato, tato, ty tu?“
Odpověď bola rychlá a mohutná: „Jano, ja tu!“
Vojáci ztichli a jeden druhému říká. „Že by na nás útočili už i Japonci?“
Vykřikli: „Ruce vzhůru a ven ze tmy! Jinak střílíme!“
„Co blázníte, chlapci,“ ozvalo se ze tmy: „Vždyť to jsme my, vychodňári.“
Situace se vyřešila ke spokojenosti všech, ale zpráva o útoku Japonců na policejní stanici ve Vysoké se roznesla po okolí. Ještě dlouho se jí lidé smáli.
Také další situace stojí za uchování v paměti. Miško Kolesár si pozdě všiml, že se jim vyrojili včely a na zahradě vběhl přímo do nich. Z roje se hned oddělilo několik dělnic a jako vojenská letka se pustili do Miša. Tři stíhačky ho hned i poštípaly a ostatní se chystaly. Mišo se dal na střemhlavý útěk.
„Miško, co je?“ křičela na něj Anka.
„Neptej se, zalez! Jde o život,“ křičel bratr a přitom mával rukama na všechny strany. Znovu to schytil: „Aúúúúú.“ Nevěděl, kde se má rychle schovat, a tak jen utíkal k domu. Včely za ním. Z toho křiku se vyplašili i vojáci. Když viděli mládence, který se choval, jakoby seděl býkovi na hřbetě, nevěděli, zda plakat nebo se smát.
„Jaký nepřítel tě napadl?“ křičeli na něj.
„Počkej, ať je odstřelím. Začnu tou, co máš na rameni,“ zavolal voják a zvedl pušku.
„Co blázníš!“ křičel Mišo a vběhl do dřevěného záchodu, který byl u maštale. Smrad vytvořil ochrannou zónu a včely to vzdaly. Couvly do obranného postavení. Za chvíli Mišo vyšel ze smradlavého útočiště a vypadal pořádně opuchlý.
„To máš pod kůží nasázené brambory?“ smáli se vojáci.
„Co jste to měli za hloupou poznámku?“ ptal se Mišo vojáků. „To jste chtěli opravdu střílet?“
„Jen jsme chtěli, abych jsi zrychlil, protože ti šlo o kůži.“ Mišo ale jen nevrle máchl rukou a šel do pokoje.
Tam se ho ujala Anka a dávala mu studený obklad na opuchliny. Tři dny se Mišo neukázal. Přístup k němu měl jen jeho otec a sestra. Když splaskl, velmi jim děkoval. „Anko, jsi nejlepší sestra na světě. Děkuji ti za léčbu. Tvé jemné ruce tak pěkně voněly chlebem. Sestřičko, ještě jednou díky.“ Bylo to pěkné vyznání bratrské lásky a opravdu ne každý dokáže takto projevit vděčnost svým nejbližším.

Ve Vysoké se pořádaly i tancovačky. Většinou je organizovali hasiči. Muzika byla zabezpečena z Pavloviec. Cikánská kapela zahrála všechny možné hudební styly – nejvíc bodovala s čardáší. I Anka ráda tancovala a jejími partnery v tanci byli hlavně otec, bratr Miško a sem tam i Miško Treščák.

Názor pana faráře na tyto tancovačky byl rozpolcený. Na jedné straně chápal, že obyvatelé vesnice se potřebují zabavit, ale zároveň si byl vědomý, že se v lidech může probudit nečistá vášeň. Ta je může hnát do nebezpečí jako splašené koně. Proto před zábavou přizvukoval: „Lidé milí, tancujte jako David, ne jako Salome!“

Když viděl nechápavý výraz svých oveček, věc vysvětlil. „No, David tancoval před archou a tancem oslavoval Pána. Salome tancovala tak, aby rozpálila v mužích vášeň. Aby je svedla k nečistotě. Bohužel, podařilo se jí to a vedlo to až k vraždě Jana Křtitele.“

Anka tancovala s radostí, s čistým srdcem, s touhou těšit se ze života, s vděčností, že jí Bůh Otec daroval život. Někdy si i představovala, že tancuje s ním. Tóny hudby jakoby posouvaly její bytost do oblak, do dotyku s věčnou láskou, se samotným Bohem. Uměla i v tanci vycítit Pána Boha. Nečistota byla od ní daleko. Naučila se spojovat krásu „nalepenou“ na věcech s hudbou. Byl to pro ni úchvatný závan ráje. To se stalo jejím dalším tajemstvím.

Jednou jí řeholní sestra Agáta pověděla: „Hudba a poezie je pozůstatek ráje.“ Když to slyšela, uvědomila si, že ve svých myšlenkách kráčí správně. Vyjádřila to modlitbou: „Pane, cítím se šťastná, velmi šťastná. Bože, Otče, cítím se milovaná. Díky, díky, díky!“ Zdálo se jí, že jí to pomáhá létat. Uvědomila si, že nečistotou by o toto všechno krásné přišla. Věděla, že za nečistým skutkem se skrývá chvilkový požitek, ale ne dlouhá radost. Znovu si řekla. „O radost života s Bohem se nedám připravit. To nic nenahradí. Proto, jaké mám heslo? Raději smrt než hřích!“

Otec Ján udělal pro svoji dospívající dceru jedno velmi dobré rozhodnutí: „Musím Anku vyvést do mužského světa. Musím ji poučit, jak se má mezi muži chovat.“

Řekl jí, na co si musí mezi muži dávat pozor, jak přemýšlejí, jaký je jejich svět. Anka na rady reagovala s úsměvem: „Tatínku, ani jsem nevěděla, že ti chlapi jsou takové komplikované bytosti.“

„No, přesně to samé si myslíme my o vás, ženách. Nikdy nevíme, zda vás urazíme, co se vás dotkne.“

Pak se odmlčel a po chvíli jí velmi laskavě řekl: „Víš, Anko, jsi velmi hezké a dobré děvče. Jsi ochotná druhým pomoci. Ale jsou i lidé, kteří by tvoji dobrotu uměli zneužít. Musíš umět říct i ne!“

„Já vím, tatínku, také se to učím,“ řekla pokorně Anka. „Svoji čistotu chci přinést jako největší dar pro svého ženicha.“

Válka na obzoru

Pan Kolesár přišel domů velmi rozrušený. Odložil batoh a už se chystal zase odejít.

„Tatínku, co se děje? Kam jdete?“ ptala se ho Anka.

„Chlapi říkají, že velká válka přijde i k nám.“

„Válka?! To je strašné i jen pomyslet. Je to tak vážné?“

„Je, ale víc se dozvím, když navštívím strýčka Podhorina. Má doma rádio a ušima je na něj pořád nalepený.“

Ján Kolesár přišel k sousedovi, tam už bylo více chlapů. Jána přivítali kývnutím hlavy.

„Co nového, lidi? Bude ta válka?“

„Psst! Nevyrušuj, právě jsou zprávy.“ Ale netrvalo dlouho a zprávy skončily.

„Chlapi, tak co je nového?“

Otázka patřila všem, ale všichni se obrátili k starému Podhorinovi. Zavalitému stařečkovi se blížila osmdesátka. Viděl kus světa. Dokonce i v Prešově vícekrát byl. Odkušlal si, vytáhl z úst fajfku a zatvářil se velmi důležitě. Jako pan farář, když ohlašuje ohlášky.

„No, vždyť už jsem vám říkal, ale zopakuj to. Budu mluvit krátce a jasně. I pro ty méně chápavé,“ neodpustil si vyčítavou poznámku k rodákům a spustil:

„Nevidím to moc dobře. V Evropě zavládl chaos, lidé jakoby se zbláznili.“

„Strýčku, to není nic nového. To i u nás se někteří chovají jako blázni,“ popichovali ho chlapi.

„V Rusku vyhráli v roce 1917 komunisti.“

„Nezačínajte od Adama.“

„Ale tak, nechte mě domluvit! Jste jako děti!“ okřikl je pan Podhorin. Když se chlapi uklidnili, pokračoval: „Před několika lety vznikl Slovenský stát. Jih Slovenska zabrali Maďaři. Chtěli mít to, co kdysi, před první velkou válkou. Jsou nespokojeni se ztrátou území.“

„O tom bychom mohli mluvit i my,“ ozval se Kontra. „Vždyť před několika lety byla i Vysoká na chvíli v Maďarsku. Okupovali nás.“

„Byla, ale jen několik dní. Vyhnali jsme je z dědiny,“ přidal svůj pohled na věc Kicák.

„Ano, ale pojďme dál,“ chtěl pokračovat Podhorin. „Potom Němci i Rusové zaútočili na Polsko. Angličané a Francouzi, kteří měli pomáhat Polákům, stáhli chvost a někam zalezli. Polsko se rozdělilo jako pecen chleba. Na obou stranách jsou dvě duté palice, Hitler a Stalin, kterým je stále všeho málo. Ani jeden nevěří v Boha, a proto jsou takoví divocí. Bez svědomí.“

Chlapi přitakali, a to povzbudilo Podhorina, že vstal a začal rázně gestikulovat.

„Ten Hitler poslal armádu i na Francouze a Angličany. Schytali to i za Polsko. Potom se obrátil směrem na východ a začal Blitzkrieg.“

To slovo bylo chlapům neznámé, toho chtěl řečník docílit. Cizí slovo zvedlo jeho reputaci. Ale mnoho si toho neužil, protože se zase nějaký nedočkavec zamíchal do jeho strategie.

„Aha, Němcům se to zdálo málo a zaútočili i na Rusko. Rusové se prý vzdávají po milionech.“ Využil kdosi z přítomných nádech vypravěče a přidal svoje vědomosti.

„Kušuj nebo mluv chytře!“ mračil se řečník na chlapa, který se míchal do jeho řeči a pokračoval: „Rusové ustupovali a už byli skoro na lopatkách, ale nějak se vzpamatovali a Němcům dali u Stalingradu na frak.“

„Všem?“

„No té jejich vyhlášené Šesté armádě. Od té doby Němci jen ustupují a ustupují. Pak do války vstoupila i Amerika a na západě je druhá fronta. Hitler je i se spojenci jakoby v kleštích.“

„Mele z posledního?“ chtěl někdo slyšet o konečném vítězství.

„No, kéž by! Ale má ještě dost sil, aby kousal a kopal okolo sebe. Jako když zdechá kůň. I ten může takto víc ublížit, než když je zdravý.“

Obraz o kopytech byl přiléhavý, protože více chlapů kopnutí koně zažili. Někteří si i sáhli pod kolena, kde to od koňského kopyta schytali.

„Chlapi, co je vážné, fronta asi půjde i přes nás. Ti, co byli v první válce, vědí, co to znamená.“ Odmlčel se a ostatní se překřikovali:

„Musíme udělat vážná opatření.“

„Jaká? Co radíte?“

„Do ničeho se nemíchat!“

„Je potřeba si udělat zásoby,“ poznamenal pupkatý Števo.

„Najít bezpečný úkryt. Postarat se o děti, ženy. Vojáci prý i znásilňují,“ upozorňovali další.

„To všechno je pravda, ale je potřeba najít ty, kteří už v té první válce byli. Oni vědí líp, co máme dělat,“ opět rázně promluvil Podhorin.

Řeč sklouzla na vypočítávání, kdo v té válce před dvacetipěti lety byl. Když dali dohromady jména, přišla dobrá otázka: „A kde jsou teď?“

„V tuto hodinu?“

„To budou v hospodě,“ poznamenal s jistotou v hlase Kontra. Tak se tam vypravili, protože věc nesnesla odklad.

Ján Kolesár chtěl o nebezpečích, které hrozí, slyšet víc. Protože se sestava chlapů přesouvala do hospody, určitě mu někdo koupí skleničku a on nebude moci vrátit. Nevzal si s sebou totiž žádné peníze. Na chvíli se zastavil doma. Anka slyšela jeho kroky a zvolala: „Už jste se vrátil, tatínku?“

„Vrátil jsem se, ale běžím do hospody.“

„Do hospody? Vždyť tam jste nikdy nechodil.“

„Neptej se, pak ti to řeknu. Kde máme nějaké peníze?“

Anka nechápala otcovo chování a jen překvapeně hleděla: „Tatínku, a na co vám budou peníze?“

„Na pití, děvče, na pití.“

„Cooo? Na pálenku? To tu ještě nebylo.“

„Jojo, válka si žádá první oběti. Přijdu asi za půl hodiny,“ odhadoval otec svůj návrat, vzal peníze a vyrazil.

„No, tak válka už asi zasáhla i naši dědinu, když tatínek takto přemýšlí. Nebo se snad ze zoufalství šel opít? Vždyť nikdy nebyl opilý?“

Takové a podobné myšlenky se děvčeti honily v hlavě. Dívala se na stěnu, kde visely staré hodiny. Když otec za půl hodiny nepřišel, vstala a vydala se ho hledat.

Zlá předtucha

V hospodě bylo už více rozladěných mužů, nejen strýc Podhorin. Našlo se tu mnoho členů opileckého cechu, kteří se v politice vyznali. Úroveň debaty byla ostřejší než u Podhorina.

„Když k něčemu dojde, musíme konat! Vždyť jsme chlapi, ne?“ vykřikoval jakýsi starší muž pod parou. Křik v krčmě byl velký a řešení bylo také více po ruce. Někteří chtěli Němce z dědiny vyhodit, jiní Rusy do dědiny nepustit.

„Ticho, ticho prosím!“ snažil se o pořádek další návštěvník. Ale ani nečekal, až se přítomní utiší, a pokračoval. „Slyšel jsem, že byla urputná bitva, ve které bojovali partyzáni s Němci. Jednou Němci vyhnali partyzány z lesa, pak zase partyzáni Němce. Tak to šlo pořád dokola. Až se lesník našel a vyhnal z lesa všechny a byl klid.“

„Kecale jeden,“ dostal za odměnu nehezkou poznámku od zkušeného válečného vysloužilce. Strýček, ukotvený na dně sklenice, definoval problém takto: „Jedni jsou nedobří, druzí jsou zlí. My jsme mezi nimi. Bude zle!“

Ale přeci jen měl pan Podhorin z rádia naposloucháno nejvíc a opět byl ve středu pozornosti. Mnoho věcí opakoval do třetice. Se špatnou zprávou vyšel až teď: „Možná budeme muset na frontu poslat i syny. Ale za koho a za co budou bojovat? Vždycky to odnese obyčejný člověk.“

„Vy byste i poslancem župy mohl být,“ pochválil ho jeden mládenec.

„Mohl, ale odmítám. Tam musíš umět ohýbat pravdu. A za sprostoty zdvihat ruku. Hanba by byla nejen na rodinu Podhorinovu, ale i na Vysokou.“

Od výčepu se ozval hlas. „Pijme, žijeme jen jednou!“ Výkřik ožraly byl alarmující, jakoby byl soudný den před dveřmi a nesl se od stolu ke stolu, takže mnozí ho poslechli a zdvihli sklenici k ústům.

„Právě, že žijeme jen jednou, máme dělat jiné věci, než život prochlastat,“ odvážil se protestovat Ján Kolesár. Ale nepochodil. Osadníci hospody se do něho pustili jako sršni.

Právě v té chvíli vkročila do hospody Anka. Hustý dým ji ihned štípal do očí a do hrdla, takže se rozkašlala. Její první slova byla: „Lidé, kde jsem se to jen ocitla?“

Když přivykla šeru, všimla si otce. Přišla k němu: „Tatínku, pojd'te domů. Nic se vám nestalo?“

„Anko, co tady děláš?“

„No, když jste nepřišel za půl hodiny, měla jsem strach, jestli se vám něco nestalo.“

„Co by se stalo?“

„Vždyť vidíte, jak to tady vypadá. Jako v pekle. Hoří tady nebo co? Samé nadávky, sklenice létají, na člověka se šklebí opilé tváře, smrdí to tady jako v našem chlévě. To je předtucha pekla. Jak se tady můžou lidé cítit dobře?“

„Máš pravdu. Pojd'me domů.“

Doma byl už i Mišo. Otec shrnul, co slyšel v dědině: „Němci prohráli na východě několik důležitých bitev. Utíkají domů a Rusové je pronásledují. Nic jim nedarují a fronta půjde přes nás. Musíme být opatrní a připravit se na to. Naštěstí, fronta nepřijde hned. Máme ještě čas. Opravíme sklep, zpevníme v něm stěny i strop. Tam to přečkáme.“

„Já můžu připravit vodu a zásoby jídla, abychom měli co jíst,“ nabídla se Anka.

„Dobře, ale musí to být trvanlivé jídlo.“

Po chvíli se do rozpravy zapojil i Mišo, který vyrostl ve švarného šohaje, a hrozilo mu, že bude muset narukovat na vojnu. I on prožíval obavy. „Slyšel jsem, že někteří z dědiny dostali povolávací rozkaz. Musí jít na vojnu. Někteří moji starší kamarádi jsou tam někde na výchově v zákopech. Někteří prý už i padli.“

„Toho se, Miško, bojím nejvíc. Aby tě nepovolali k vojsku.“

„Já nechci nikoho zabíjet,“ smutně pokýval hlavou Mišo a nastalo ticho, které po dlouhé chvíli přerušila Anka.

„Jak vzniká válka?“ řekla ještě nezodpovězené otázky.

„Příčin je mnoho. Já už jen svým selským rozumem uvažuji, že když se člověku líbí zlo, tak ho také koná. Když to dělá více lidí, zlo se spojuje, mohutní až přeroste hranice a je válka. Dnes zlo konají miliony lidí. Je nahromaděné a potom kdosi dá impuls. Jakoby škrtl křesadlem nad benzínem a všechno najednou vzplane. Je to strašné!“

„Tatínku, takže malé války můžou vzniknout i tam, kde je nakupeno méně zla.“

„Anka, na co narážíš?“

„Slyšela jsem, že se nedávno porvali naši chlapi s mladíky z Pavloviec.“

„Vážně? Proč se bili?“

„Kvůli děvčatům,“ něco o tom věděl i Mišo.

„No, někde tam také muselo být zlo a nespravedlnost, že?“ upozornila Anka, který byla na zlo velmi citlivá.

„Jistě. I malého zla je potřeba se chránit. Je jako rakovina. Když ho nezastavíš, bude se šířit. Ale nechme toho,“ ukončil řeč otec. „Pojďme se raději pomodlit desátek růžence, aby nás Pán uchránil od všeho zla. Dejme si úmysl, za co ho obětujeme.“

„Navrhuji za mír,“ předložil svůj úmysl Mišo.

„Já za to, aby se měnila lidská srdce k dobrému, protože tam všechno začíná,“ navrhla Anka.

„Nezapomeňme za duše zemřelých. Hlavně za naši maminku a babičku,“ zakončil otec a začal modlitbu.

Výchova modlitbou a prací

Řeka Uh byla pro lidi z Vysoké požehnáním. Upozornili na to i vojáci ze strážní jednotky:

„Dávejte nám na ni pozor. Je pro nás zdrojem pitné vody. Ne, že do ní vylejete nějaké svinstvo!“ upozorňovali je místní chlapi.

„Jsou v ní nějaké ryby?“

„Jsou, a jaké!“

„A chcete je mít na talíři?“

„Jak bys to, synku, dokázal?“

„Hodím do řeky granát a uvidíte, jak budou vyskakovat. Rovnou na talíř.“

„Co tě to napadá? Kde se to tak dělá?“

„No, viděl jsem to na Váhu,“ říkal s omluvným tónem voják, protože tón strýce Kicáka byl velmi vyčítavý.

„Tak u nás to tak nebude! Uh je pro nás posvátná řeka. V létě se v ní koupeme a je pro nás i zdrojem ošacení.“

„Tak to tedy říkejte malým dětem, a ne vojákům Slovenské armády,“ hrdě oponoval voják.

„Lépe řečeno, je pro nás zdrojem ,ohlavení,“ nedal se hospodář.

„Větší hloupost jsem neslyšel.“

„Tak poslouchej! Při oslavách 1. května lidé za Vihorlatem v Užhorodě masívně vyhazují do vzduchu čapky. Je to pro ně něco jako komunistický liturgický obřad.“

„Také křičí ,hurá‘ nebo co,“ přitakal voják.

„Ano. Stovky čapek při tom popadají do řeky Uh a za několik dní je voda doplaví k nám do dědiny. Každý si může vybrat, jaká se mu líbí. Ale teď to přestalo, protože tam jsou Němci.“

„No tedy. Aspoň na něco byly ty jejich oslavy dobré,“ smáli se vojáci i domácí. Ale jinak v komunismu neviděli nic dobrého.

Anka si uvědomovala, že život jednotlivce zapadá do většího příběhu, který ovlivňují mocní lidé tohoto světa. Vnímala zlo války, ale věřila, že Bůh může i zlo změnit v dobro. V modlitbě často prosila za oběti války, za vojáky, a také děkovala Bohu, že bratr Miško zatím nemusel narukovat. Vyšel totiž zákon, že prvorozený syn, který se stará o otce nebo matku nemusí na frontu.

Život jí plynul v jakémisi očekávání. Jak říkala kamarádkám: „Všechno je v rukou Božích. Co se nám může stát, když žijeme dobře? Jen přijdeme k Otci.“

„Ó, jak ty umíš vnést do života naději,“ upřímně jí děkovala Marienka Il'ková.

Anka opět trochu zženštěla. Hlavu jí zdobili pěkné vlnité vlasy, které si často zaplétala do dvou copů. Krásnou symetrickou tvář jí zdobily výrazné hluboké černé oči, které střežily dlouhé řasy a přirozeně upravené obočí. To uměla i uličnický zvednout.

Nevlastní sestra Meri jí mnohokrát ze žertu připomínala: „Nekul těma očima, odstrašíš nápadníky a pro děti budeš postrachem!“ Ale na takové řeči byla Anka připravená. Vesele vyskočila k Meri a vřele ji objala. „Ale já koulím očima z radosti. Ta se mi tlačí ze srdce.“

Meri si tehdy navykla tvářit se moudře: „Ach, ty děvče štrapaté, co jen z tebe bude? Kdo si tě takovou vezme?“ Ale potichu si říkala. „Bože, děkuji ti za tu naši Anku. Je sluníčkem mezi námi. Co bychom si bez ní počali. Ona nám tady vlévá naději.“

Anka chodila upravená a dbala, aby její zástěra byla vždy čistá. Její pohyby byly lahodné, a i sem tam si i poskočila. Bylo z ní cítit, že má ráda život, že si z mnohých věcí nedělá těžkou hlavu. Všimli si toho i rodáci, a když se hovořilo o místních děvčatech, u její osoby se zdrželi nejdéle. Řeč si zvykli končit otázkou: „Odkud to všechno to děvče jen má?“

Názory se různily: „Od mládí měla dobrý základ v rodině. Pořád platí: ‚Ohýbaj ma mamka, pokiaľ som ja Anka‘“

„Vychovali ji modlitbou a prací.“

„To je od přírody, od malička byla taková.“

Když jedni hledali odpověď, někteří tušili, že Anka narazila na něco hlubšího, krásného a něžného i jednoduchého. Pochopila, co je láska a co je skutečně v životě důležité.

I vojáci se za ní otáčeli a jeden se ptal Marienky Kicákové: „Nevíš, jestli ta Anka Kolesárová má nějakého chlapce?“

Marienka tajemně kývla na vojáka prstem, a když k ní poodešel, potichu mu zašeptala do ucha.

„Vybrala si lepšího, než jsi ty.“

Voják uskočil, jako by ho do ucha kousla zmije: „Koho?“

„Pána Ježíše!“ zaštěbetalo děvče a vesele za zasmála.

„O, ty jedna bosorko,“ osopil na ni voják, ale ne s hněvem. Byl rád, že Anka ještě nikoho nemá.

Anka si velmi cenila svobodu. Říkala: „Chci být volná jako pták. Chci být volná pro konání dobra.“ Chránila se od zlých návyků, protože zjistila, že ty ji obírají právě o tuto schopnost dělat dobro. Všimla si, že i ten nejmenší zlý návyk jakoby lidí svazoval. Svoboda druhých pro ni byla také svatá, a proto je nikdy netlačila do nějakých skutků. Raději řekla. „No, já to vidím takto.“ Nebo: „Já bych raději udělala toto.“

Když jednou její přítelkyně vybuchla hněvem a urazila jiné děvče, poradila jí: „To jak se chováš a mluvíš, za to si můžeš jen ty sama. Schopnost mít rád ti nikdo nevezme. Tu ovládáš jen ty. V tom je naše svoboda.“

Jedno odpoledne někdo z party řekl: „Konrovi mají dobrá jablka, jdeme?“

„Jdeme!“

Ale Anka rázně zasáhla: „Kamarádi, nesvobodně krást!“ A dokázala jim to vymluvit. Nezapomněla na cestu dobroty. Uvědomila si, že skutek, který chtěli udělat, by zbytečně poskvnil jejich duši. Proto zasáhla.

Když jí zazlívali: „Anko, nebud' svatoušek. Těch jablek tam je přes pět set. Pár jich nebude chybět,“ děvče se usmálo a řeklo: „Myslím si, že zlo do sebe nesmíme pustit ani v malém. Zlo do člověka nepatří.“

„Proč, Anko, proč?“

„Velmi nám škodí. Vždyť i válka začala tak, že někdo začal se zlem kamarádit. Když s ním neskoncoval, zlo se v něm hromadilo, až z něho vyskočilo ven. Šířilo se a šířilo. Ničilo a ničilo. Zlo by i z naší party udělalo peklo. Musíme ho zastavit, dokud se dá.“

Narozeniny

V polovině července slavila Anka narozeniny. Už byly 16. Přátelé jí v neděli po obědě donesli různé dárky. Nebyly to drahé věci, ale byly darované od srdce. Dokonce i někteří chlapi od vojska přišli. Donesli Ance zrcátko a nějaké konzervy.

„Je tam kuře,“ poznamenal Vinco.

„Ještě se hýbe?“ žertovala Anka.

„Myslím, že ne, poslouchejme,“ a přiložil konzervu k uchu.

Anka napekla buchty a uvařila dobrý čaj. Všude kolem vládla příjemná nálada. Mezi mladými běžely malé děti, které si takovou slavnost nenechaly ujít. Anka měla oči všude. Byla dobrá hostitelka.

Na setkání byl pozvaný i pan farář Lukáč a v podvečer přišel. Po příchodu pozdravil otce Anky:

„Dobře jste tu Anku vychoval. Pracovitá je, starostlivá a má dobré srdce.“

„Díky Bohu. Stala se dobrou hospodyní. Bylo toho na ni příliš, vždyť už jsou tomu tři roky, co mne opustila moje drahá žena,“ zalamentoval pan Kolesár a utřel si slzu do rukávu.

„Ale musím vás pochválit, dostali jste se z toho.“

Aby nepřevládla truchlivá nálada, obrátil kněz svoji pozornost na mládež: „Ale vy jste už vyrostli. Pomalu vás budu oddávat. Kdo bude první?“

„My už bychom byli pro,“ oznámili mládenci.

„Ale my máme ještě čas, pane faráři,“ zaštěbetala děvčata.

„No to víte, že ano. Není dobré se ženit, aby byl člověk ženatý, je potřeba si dobře vybrat,“ radil duchovní.

„A vy byste nám v tom mohl pomoci. Víte, kdo se ke komu hodí,“ zašvitořila Anička Kicáková.

„Nu, ty se hodíš ke kdekomu,“ popíchl ji kněz. „Jazyk máš jako břitvu a je rychlý jako švihadlo. Vysekáš se ze všeho.“

„Máte pravdu,“ zatleskali mu přítomní, za to že tak dobře vystihl vdavekchtivou dívku.

„A vy, chlapi, jestli víte, co jsou to mozoly?“ obrátil se na chlapece.

„Aha, podívejte,“ vystrčilo se několik rukou k duchovnímu.

„No, dobře, dobře. Já jsem se ptal jen proto, že mi někdo říkal, že nová generaci vyrůstají mozoly už jen na jazyku od mluvení. Ale o vás to neplatí.“

„Otče, poraďte, kde si najít toho pravého?“ chtěla radu Marienka.

„Nu, kde bys ho hledala. Scházíte se, znáte se, víte o svých hodnotách. Jen vás moc prosím, abyste si udrželi čistotu srdce.“

„Co vy byste v té věci poradil? Jak se udržet čistým?“ vyhrkla Anka.

„No, v první řadě je potřeba poznat sebe. Člověk má poznat, na co je citlivý, co ho vzrušuje. Potom má vědět, jak tyto pochody v sobě zvládnout.“

„Je to potřeba? Není dobré nechat touhám volný průchod? Vždyť i sex je od Boha, že?“ poznamenal jeden z vojáků.

„Samozřejmě, že sex je od Boha. On není proti sexu. Ani Církev není proti sexu.“

„Ne?“ trochu překvapeně reagovala Marienka.

„Ne, ale Bůh nám dal pravidla, jak tento dar používat.“

„A jak?“

„Moudře, v manželství,“ poznamenal kněz.

Ani se nenadáli a nastal večer a možná i to přítomní zapříčinilo, že otázky byly najednou otevřenější. Jedna z nich byla zvlášť divná. „A budou v nebi děvčata?“

Pan farář se podíval překvapeně na toho, kdo tu otázku položil. Byl to další z vojáků. Chvilí bylo ticho, ale pak pochopil, o co vlastně vojákovi jde a odpověděl velmi jasně: „V nebi děvčata budou, ale sex nebude.“

Kněz viděl, že dotyčný po těch slovech trochu zesmutněl. Uvědomil si, že pokud teď v odpovědi selže, zájem o nebe u některých přítomných dramaticky poklesne.

Pokračoval s uvažováním nahlas: „Sex je spojený s příjemným, ale je ještě větší příjemno než je sex.“

„Vážně? Pochybují,“ znovu se ozval ten samý protestující hlas.

„Ale ovšem. Dá se zažívat láska, která je hluboká, lahodí duši, je povznášející, překračující pozemský rozměr člověka. Nastává tehdy, když člověk miluje manželku, miluje svoje děti, cítí přítomnost Boha a těší se do nebe. Myslím si, že bez sexu se dá žít. Žijí tak kněží i mnozí obyčejní lidé. Ušetřenou lásku rozdají skrze dobré skutky ostatním lidem.“

Nastalo ticho, protože tak otevřeně s nimi o těchto tématech ještě nikdo nemluvil. Nikdo ani nevěděl, jak v řeči pokračovat, ale Anku něco napadlo, protože se zeptala.

„Vraťme se k té čistotě. Co ještě poradíte, abychom si ji uchránili?“

„Je nutné se vyhýbat pokušení. Hlídat si pohledy, protože oči jsou branou do duše člověka. Doporučuji nechodit na místa, kde se množí hřích nečistoty. Pak je potřeba být moudrý, při vzniku pokušení zasáhnout, dokud je ta záležitost ještě slabší než my.“

Michal Treščák se poškrábal za ušima, protože se mu zdálo, že je to dost náročné. Ančin bratr byl toho názoru: „Hmm, tak toho je hodně, co je potřeba zvládnout.“

„Ale ten pocit čistoty nic nenahradí. Nechává tušit nebe,“ poznamenala oslavenkyně.

„Anko, správně mluvíš,“ pochválil kněz dívku. „Prozradím vám ještě něco. Je to jako při lavině. Když se dává do pohybu jen jeden kámen, dá se chytit. Ale kdybyste lavinu chytali dole, když nabere sílu a převálcuje vás. Proto doporučuji zasáhnout hned, když vznikne první nečistá myšlenka nebo touha. Protože když to neuděláš, ta příjemná lavina tě rozdrtí.“

„Pane faráři, poradíte i něco konkrétně?“

„No, svatý František se při pokušení vrhal do kopřiv nebo do trní,“ řekl šibalsky otec.

„Hmm, to já bych tam musel skákat často,“ podřekl se voják Vinco.

„No, to nemusíš. Odrazit nečistou myšlenku nebo touhu se dá i tím, že se jde něco dělat nebo s někým mluvit. Uvidíš, jak tě to přejde.“

„Nebo se klepni kladivem do palce a nečistá myšlenka tě také hned opustí,“ radil Miško vojákovi.

„I při bolesti zubů to zabírá.“

Přítomní se zasmáli, ale kněz to uvedl na pravou míru: „Nedělejte drastické zásahy. Bojovat o čistotu srdce se má s pokojem. Protože ďáblovi se nejlépe loví v kalných vodách. Je potřeba se modlit, chodit ke svaté zповědi a k přijímání a také přečistá Panna Maria je vždycky k pomoci.“

„Já jsem slyšela, že modlení se tří Zdravasů má ohromnou sílu,“ přidala se do diskuze Anka.

„Ano, to je nejkratší pobožnost k Panně Marii a ďábel se jí bojí jako svčenené vody.“ Nastalo ticho a nikomu se nechtělo ani odejít, ani mluvit. Asi každý přemýšlel, jak to se s ním v této oblasti. Možná si někdo i vypracovával strategii, jak o čistotu zápasit.

Po delší době se znovu ozval Vinco: „Teď navrhuji zazpívat Ance, naší oslavenkyni, její oblíbenou písničku.“ Spustil krásným hlasem. „Zalet', sokol, bílý vták, ku mojmu milému,“ ostatní se přidávali a nocí se nesly nádherné tóny tklivé písně. Potom přidali ještě další a další. Lidé otevírali okna a někteří dokonce přišli. Bylo jim dobře. Bylo cítit, že Pán je mezi nimi...

Problémy s krásou

Mezi mladými viselala v těchto dnech ne zcela zodpovězená otázka, jak dosáhnout vlastnosti Panny Marie. Tím se zaobírala i Anka a její kamarádky. Ale dost rychle zběhly od svatého tématu k tématům přízemnějším.

Byly ve věku, kdy se chtěly líbit chlapcům, takže došly k rozpravě o svém vnějším vzhledu i oblečení.

„Anko, ty máš ale husté vlasy,“ obdivovala její korunu krásy Anička Kicáková.

„Ale vždyť ani tobě nic nechybí.“

„No to ani ne, ale kvůli nosu se mi všichni posmívají. Prý ho mám nahoru.“

„Ukaž? Myslím, že ne. Zato ale strýček Ela má pořádný raťafák, všimly jste si?“ vyhodnotila situaci její sestra Marienka.

„Není dobré tak mluvit o bližních,“ usměřnila Anka kamarádku.

„Ale co je pravda, je pravda. Když na ni pomyslím, hned je mi lépe,“ přiznala se Marienka.

„To jako proč?“

„No, protože si uvědomím, že i s takovým velkým nosem se dá žít i vdát,“ ulevila si na srdci Marienka.

„Mne zase trápí to znamínko na levé tváři,“ prozradila svojí dívčí bolest Mária Il'ková.

„Ale vždyť já jsem si ho ještě ani nevšimla.“

„Ne? Já pro něj trpím už aspoň pět let. Proto se češu do boku, abych ho zakryla.“

„Netrapte se. Najde se takový, komu se bude právě tvůj nos líbit,“ povzbuzovala Anka skleslou přítelkyni.

„Do tvého znaménka se také někdo zamiluje.“

„Víte, co jsem nedávno slyšela?“ přidala se trochu klevetivá Anička Kicáková.

„No, řekni,“ povzbuzovaly ji přítelkyně.

„Po ulici šli domů Andrej s Paľom a za křižovatkou se k nim přidal důstojný otec. Já jsem šla několik kroků za nimi a tvářila jsem se, že je neslyším.“

„Asi to ani nebylo pro tebe tak těžké. Ty se umíš dobře tvářit,“ popichovaly ji kamarádky.

„No dovolte!“ zatvářila se naoko uraženě. „Ale jestli jste zvědavé, co se stalo, tak poslouchejte.“

„Tak se neurážej a pokračuj!“

„Pan farář se jich ptal, o čem si povídají a oni mu přímo odpověděli, že o děvčatech. Kněz se tvářil jako by to bylo normální a ptal se jich, jaké se jim líbí.“

„Aha, a co říkali?“

„No, Paľo odpověděl, že takové, co mají hnědé oči, vysoké čelo, úzké rty a copy.“

„A co na to pan farář?“

„Ten jen pokyvoval hlavou a nic.“

„Nic?“

„Nic.“

„A co říkal Andrej?“ ptala se Marienka, které se tento mládenec líbil.

„No, ten říkal... až je mi to trapné vyslovit.“

„Ven s tím, vždyť už to sneseme.“

„No, že se mu líbí takové, co mají dlouhé nohy!“

„Ach, ten mizera!“

„A co na to pan farář?“

„Zatvářil se, jakoby snědl talíř kyselého zelí a položil mu jen jednu otázku.“

„Jen jednu?“

„Jednu!“

„Jakou, jakou?“ byly zvědavé kamarádky.

„Ále,“ natahovala je Marienka, „už se ani dobře nepamatuju.“

„Nebud' taková!“

„No dobře. Ptal se ho: ‚Ty chceš celý život žít jen s nějakýma nohama?‘“

„Dobře mu to řekl,“ přitakala děvčata.

„A pak?“

„Potom se pan farář rozhovořil a říkal jim, že je třeba se dívat nejen na tělo, ale i na duši toho druhého. Že je třeba si všimnout, jaké má vlastnosti, jaký smysl života, jaké hodnoty vyznává, co má rád, zda není sobec, jestli umí komunikovat, jestli je statečný člověk, jestli má rád Pána Boha, lidi, děti. Povídal jim, že to je důležitější než tělesná krása.“

„To je dobře, že je náš pan farář na naší straně,“ radovala se Marienka.

„Ale on je na straně všech. Chce, aby tu byla dobrá manželství,“ přesvědčivě tvrdila Anka.

„Co na to naši mládenci?“ ptala se Marienka a trochu se začervenala.

„Souhlasili s ním.“

„Vidíte, nejsou nejhorší.“

„Když ten náš pan farář všechno ví, možná by i nám poradil, jak získat ty vlastnosti, které měla Panna Maria,“ vrátila se Anka k původnímu tématu. Slovo dalo slovo a už za ním vyrazily. Protože jak to vyjádřila Anka: „Není dobré mít v duši nevyřešené věci.“

Dobře udělali. Pan farář měl radost, že mají zájem o duchovní život. Věděl, že jsou to dobrá děvčata, a proto jim rád pomohl: „Víte, některé vlastnosti se získají tak, že si je člověk nejdřív

představí. Nebo si představí sebe, jaký chce být, co chce získat. V mysli si udělá jakoby cestičku dopředu. Vytvoří si obraz, do kterého se chce dostat. Pak nastupuje vůle. Tedy chtění. Vůle vlastnost opakuje a opakuje.“

„Jak dlouho?“

„Do té doby, než tu vlastnost nebude mít. Hlavně to nesmí vzdát, když mu to na začátku nepůjde. Tak se vychází i ze hříchu. Jakoby z jámy. I když se do něj znovu padne, jednou se nám to podaří. Pak dvakrát zase ne, ale pak to zase dokážeme a zase... Pádů bude brzy méně a nakonec to zvládneme.“

„Aha, a pak budeme mít tu vlastnost?“

„Přesně tak. A děvčata, nezapomeňte prosit i za své nastávající.“

„Co byste radil?“

„No, mne jednou jeden kněz radil, abych se modlil za svou nastávající. Říkal mi, že Bůh je ochráncem mého srdce. On ví, kdo si nejvíc zaslouží. Ještě dodal, že třikrát Zdrávas má úžasnou moc.“

„Modlil jste se? Vždyť jste kněz.“

„Modlil jsem se, modlil, ale asi jsem se přemodlil. Nevymodlil jsem si manželku, ale jsem kněz. Ale ještě jsem nikdy nelitoval, že jsem se jím stal.“

„Tak dobře...“ přikyvovala děvčata zasněně.

„Ale i pro vás je možné vstoupit do duchovního stavu. Je to krásné, ale pro ty, kteří cítí, že je tam Pán Bůh volá. Každopádně, nebojte se být otevřené k Božimu překvapení. Protože v hloubce vašich srdcí dříme dar pro tento svět.“

Všichni ztichli a kněz to ukončil: „Tak či tak, modlete se tři Zdrávasy.“

„Rády,“ souhlasila děvčata a vyrazila domů. Cestou se hned i ty Zdrávasy pomodlila.

Příprava na hrůzu

Do příprav na přechod fronty zasáhl také pan farář. „Musíme se ještě víc a upřímněji modlit, aby se nám ta pohroma vyhnula,“ a hned přidal i návrh: „Obstaral jsem obraz Svaté rodiny. Každý večer bude v jiném domě. Kdo chce, může se přijít do té rodiny modlit. Spolu budeme přednášet Bohu prosby o ochranu.“

Kromě růžence se věřící modlili také modlitby ke svatému Josefovi, ochránci Církve a patronu dobré smrti. Pan farář jim dal knihu o zázračné síle modlitby růžence. Příběhy z ní čítávala Anička Kicáková. Mládenci si někdy při modlitbách i zdřímli, ale tehdy je jejich matky nebo tetky pohlavkem probudili, takže se hned vzpamatovali.

Příběhy ráda poslouchala také Anka. Měla dobrou paměť, takže si je dlouho pamatovala. Zvlášť se jí líbily ty, které dobře skončily. „Ach, jak se v té rodině měli rádi,“ obdivovala rodinku, ve které se otec vrátil po dlouhém čase z vojny, a to díky modlitbě dětí a manželky k Panně Marii. Nebo poznala detaily příběhu, ve kterém se ztroskotaný mořeplavec nezbláznil jen díky modlitbě: „Ach, ten ale musel cítit samotu.“

„Samota, samota,“ Anka si jí už užila dost. Někdy obdivovala zamilované manžele, kteří se k sobě tiskli a tiše si něco šeptali. Přišla na to, že čistá láska pomáhá zbavovat se samoty“. Ale než najde toho, kterého jí stvořil Bůh, aby jí láskou a něžností naplnil duši, musí vědět, jak na samotu. Už si ji umí setřást, ale možná i jiní mají recept, jak na ni. „Jak to řeší ostatní?“

Zašla s tím za Marienkou Il'kovou. Teď sedí na mostě přes řeku Uh, kymácejí nohama a řeší vážný problém – samotu.

„Anko, cítíš ji často?“

„Teď už méně, ale po smrti maminky to bylo pořád. Na něco jsem přišla.“

„Prozradíš?“

„Dlouhá samota přináší stesk i bolest, ale člověk si může vytvořit svět, ve kterém není sám. Do tohoto světa může pozvat Ježíše, Pannu Marii, svaté... Může s nimi žít. A je po samotě.“

„Zdá se to jednoduché, ale nějaký konkrétní člověk ti nechybí? Vždyť i Panna Maria by byla samotná, kdyby neměla svatého Josefa.“

„Máš pravdu, je dobré mít někoho, s kým se necítíš sama. Dobré přátelství a hlavně rodina pomůžou,“ souhlasila Anka s Marienkou. Asi každá snila o té své, protože zůstali potichu.

„Kdo ví, jak samotu prožívají kněží,“ pokračovala v rozpravě Marienka.

„Podle mne jim Bůh dal takové srdce, aby to zvládli. On jim srdce naplňuje. Cítí jeho přítomnost. Nejsou sami, jsou s Ním i s Pannou Marií. Ty, Marienko, jak řešíš samotu?“

„Já? Já si zpívám. Nebo jdu mezi lidi. Víš, že s Jožkou si trochu víc rozumím a také s ním častěji mluvím?“

„Aha, je to tady, láska je na obzoru,“ shrnula s úsměvem Anka.

„No, kéž by. Ale láska se nedá vynutit,“ vyznala se upřímně Marienka. „A když už tedy cítím samotu, tak si i popláču. Ale jedna věc je jistá. Dlouho sama nezůstávám. Teď, Anko, pravdu. Ty si nehledáš chlapce, abyste šli životem spolu?“

„Já na to mám ještě čas. Na vztahy je potřeba dorůst, nebo jinak je z toho jen zmatek. A já se opravdu necítím sama. U nás vládne rodinná pohoda.“

„Tvůj otec je hodný a i s Mišem se dá vyjít.“

„Ano, ale já myslím na rodinnou pohodu, která je v mé duši.“

„Co? To se dá?“ divila se Marienka, která se až tak do hloubky duchovními věcmi nezaobírala.

„V srdci často mluvím s Bohem jako s Otcem, Pána Ježíše беру za bratra, Duchu Svatého za laskavého přítele a Pannu Marii za Matku. Je tam celá svatá rodina. Takže žiji s nimi, mluvím s nimi, sdílím s nimi radosti, a dokonce jim i dělám nějakou radost nebo překvapení.“

„Anko, jsi normální?? Dělat pozornost Ježíšovi nebo Marii...? Není to trochu divné?“

„Vůbec. Přišla jsem na to, že vztah je třeba budovat i s nimi. Nejen slovy. Je potřeba je potěšit i nějakou pozorností, dárečkem. Ke každému se dá chovat jako ke svému milému.“

„Jak ti odpovídají?“ vyzvíдалa Marienka a koutkem oka sledovala Anku, jaký má výraz.

„Představ si, tolik překvapení od nich dostávám, že jsem z toho až paf,“ nenuceně se rozesmála Anka.

„No, to mne podrž!“ Marienka se údivem položila na záda a také se nakažlivě začala smát.

Ale Anka se nedala zdržet. S nadšením jí sdělovala: „Nejdřív jsem si toho nevšimala. Brala jsem život jako sled běžných událostí. Co přijde, to přijde... Ale pak jsem zjistila, že v mnohých maličkostech je velmi mnoho něžných věcí. Ty se mě přes den jemně dotýkají. Nejdřív jsem to nechápala, ale když jsem začala vnímat tu krásu nalepenou na věcech, zjistila jsem, že je v ní něco okouzlujícího, něco, co umí pohladit duši. Věděla jsem, že odněkud to musí přicházet.“

„Odkud, Anko?“

„Od těch, kteří tě milují,“ usmálo se děvče a tajemně ukázalo prstem na nebe.

„Anko, když tak přemýšlím, ty jsi ale pořádný průzkumník, znovuobjevitel světa. Pohybujes se v krajině zázraků.“

„Dá se to říct i tak,“ usmála se bezstarostně Anka a dodala: „Když ty krásné a dobré věci pustím do sebe, přichází tam s nimi můj nádherný Pán. Takže já jsem ti zamilovaná až po uši. Kdo je zamilovaný, tomu se žije dobře. Ale...“ Ančin tón věty byl tajemný a nedokončený. Dlouho nepřicházelo pokračování věty. Takže Marienka navázala stejným tonem: „Ale...?“

„Ale ráda bych si našla chlapce, který by šel se mnou po tomto světě.“

„To je hezké. Máš tajemství, ale u mě je v bezpečí... Zkusím něco z tvého receptu na samotu vyzkoušet. Můžu?“ poznamenala Marienka.

„Samozřejmě. Pamatuješ si, jak jsem se jednou ptala důstojného pána, jak mít čisté srdce?“

„Pamatuju, pamatuju.“

„No, to bylo proto, že někteří lidé v sobě nesou krásu a druzí chtějí, aby se jich ta krása dotkla. Když mají lidé čisté srdce, tak to všechno krásné v druhých vidí. Dokonce tu krásu dokážou přijmout a vzájemně si ji odevzdat. Vidí věci úplně jinak, řekla bych, vidí až Božsky. Ale...“ zopakovala stejným tónem jako před chvílí a nastalo ticho. Marienka už věděla, co má dělat. Vyzvala ji slovem i tónem hlasu: „Ale...?“

„Ale jak v sobě probudí žádostivost, nevidí nic. Překročili čáru čistého království a vešli do tmy. Opustili území, kde se vidí víc. Přetrhli nit, na které byly věci utkané z krásy. Ta krása se jim ztratí a už cítí jen svoji hříšnou touhu. To je to, co tvoří černou díru v duši.“

Voda v řece si šuměla svoji melodií a zdálo se, že Anka jí rozumí. Ťukala si bosou nohou jakýsi rytmus a tajemně se usmívala. Oči jí jiskřily a vítr si pohrával s jejími rozevlátými vlasy. Nastavila tvář do slunce a Marience se zdálo, že ji někdo jemně políbil na víčka. Patřila sem, ale i někam jinam. Měla kontakt s někým vznešeným. Anka ho cítila, Marienka tušila. Nikdo nechtěl rušit tu nádhernou chvíli.

Po delší době Anka tiše řekla: „Ano, jsem milovaná. Je ještě i jiný svět, než jen ten, který prorážíme se zat'atými rty a boulemi na čele. Děkuju ti, Bože, že jsem ho objevila.“

Marienka měla slzu v oku, protože také na něco důležitého přišla: „Ono to všechno asi souvisí s tím, co říkal Pán Ježíš: ‚Blahoslavení čistého srdce, protože oni uvidí Boha.‘“

„Vidíš, Marienko, i ty jsi na objevitelské cestě,“ pochválila ji Anka.

Znovu nastalo ticho, které teď vyplňoval zpěv ptáčka. Byl sám a hledal svoji milou. Anka se usmála a jakoby ji ten ptáček k něčemu inspiroval: „Marienko, asi se i jiní cítí sami a neví, co s tím. Proto budu dobrou sestrou pro Mišky, poslušnou dcerou pro otce a srdečnou kamarádkou pro své přátele. Neumím dělat velké skutky, ale můžu dělat malé s velkou láskou a přidat k tomu úsměv. To je úkol hlavně nás děvčat, nemyslíš?“

„Dobře, to říkáš, Anko. I mně se zdá, jakoby lidé dnes zapomněli přinášet do života radost a jemnost. Strach krade úsměv. Zkusme mezi naše vnášet něžnost,“ uzavřela Marienka rozhovor. Vstali a šli vyzkoušet vynikající Boží dar, který jim ležel u nohou – vodu v čisté průzračné řece.

Už se nic nevyplatí?

„Němci přijdou do dědiny!!!“ rozneslo se jako blesk po domech ve Vysoké.

„Už jen to nám chybělo,“ povzdechli si domáci. Že se něco vážného děje, usoudili i podle toho, že slovenští vojáci dostali rozkaz opustit Vysokou nad Uhom. Rozloučit se s nimi přišla celá dědina. Bylo to opravdu dojímavé. Vždyť za ty roky jim přirostli k srdci.

„Když jste tu byli, cítili jsme se bezpečněji.“

„Nedá se nic dělat, musíme jít. Zanecháváme vám tu dobré vzpomínky i několik záhoráckých slov. Když tohle válečné šílenství pomine, přijedeme se na vás podívat,“ slibovali svorně.

„I písničku ‚Sedí sokol na javorí‘ jste nám tu nechali. Děkujeme,“ s úsměvem je doplnila Anka.

Němečtí vojáci dorazili na autech a hned žádali ubytování. Když nastal sychravý podzim, hledali teplo a střechu nad hlavou. Velitelský štáb si vytvořili v nedalekém statku a vojáci byli umístěni po domech. U Kolesárů se ubytovali tři. Ale chovali se slušně, dokonce si chtěli s domáčími i povídat, ale nešlo to.

Vysočanští si vyměňovali zážitky, které s nimi měli a většinou rozpravu končili slovy: „Ach, ta jejich řeč! Nerozumíme jim. Jako by štekali.“

„Věru, každý národ je tvořený z nějakých myšlenek. Tito už v minulosti vedli mnoho válek, proto i ta jejich řeč je taková bojová! Jako z kulometu.“

Jeden z Němců se zkoušel domluvit s Michalem Treščákem francouzsky, italsky, anglicky, ale nic. Narazil na toho pravého, jen co je pravda. Mišo odolal. O zážitku referoval panu Podhorinovi:

„Strýčku, asi bychom se měli učit nějaký cizí jazyk.“

Ze strýce vyšla nečekaná moudrost: „Myslíš? Nač? Vidíš, ten Němec jich uměl pět a stejně mu to nepomohlo. Ani tak se nedomluvil.“ Mišovi se to jaksi nezdálo, ale co už. Strýček přeci ví, co říká.

Ve Vysoké se ale našel i místní, který se sem přiznal. Pocházel ze Slezska a německy uměl, proto dělal jakéhosi tlumočnicka. K obrovskému překvapení, Němci mezi sebou měli i kněze, který v jednom domě sloužil mše svaté a někteří němečtí i rakouští vojáci na ně pravidelně chodili.

Němci se řídili svojí pověstnou disciplínou. Byli celkem snesitelní, jen většina jejich velitelů se tvářila pochmurně. Zdálo se, že všichni už mají té války dost. Sledovali své cíle a budovali obranné linie. Najímali civilisty do práce a za práci i platili.

Na Vysokou padla jakási melancholie. Cosi nedefinovatelného jim rozežiralo duši i dědinu. Skládalo se to ze strachu i nejistoty, co bude. I hospoda se vyprázdnila. Lidé se připravovali na frontu.

„Frontová linie určitě půjde přes nás,“ dušoval se pan Podhorin.

„Jak to můžete tvrdit?“ bylo slyšet i pochybnou řeči.

„Jak půjdou Rusové přes Užhorod, narazí přímo na nás. Když kopce obejdou a půjdou po rovině od Velkých Kapušian, zase nás to chytí.“

„Už se nevyplatí nic dělat, válka jde,“ melancholicky filosofoval pan Hreško.

„Právě teď musíme nejméně pracovat. I pro druhé,“ přesvědčoval skleslé na duchu Ján Kolesár.

„Ale, myslím, že to ještě hned nepřijde,“ utěšovala Meri sousedky.

Ale čím blíže duněla děla, tím víc se v lidech hromadila nervozita. Hlavně se zalekli, když u Podhorinů dopadla bomba do pole a rozmetala kopu hnoje.

„Je to tady! Ti Rusové se tedy umí trefit. Ani nemusím hnůj rozhazovat. Fronta už je blízko,“ poznamenal starý pan Podhorin.

Němci budovali na rovině mezi Bajanmi a Vysokou silnou obrannou linií. Podle toho, jak se chystali na střed s nepřítelem, bylo jasné, že bez boje nechtěli couvnout ani krok. Vesničané udělali mnohá opatření, aby škody na životech i majetku byly co nejmenší, ale cítili, že to bude tvrdé. I Ján Kolesár zpevnil sklep, který měli pod domem a vyztužil jej trámy.

„Bože, dej, aby nás nezasáhla žádná bomba,“ vyslovil pokornou prosbu a pak zkontroloval, zda je všechno, jak má být.

„Anko, jídlo je přichystané?“

„Ano, tatínku.“

„Voda na pití?“

„Taky.“

„Mišo, dobytek je nakrmený? Seno máš blízko?“

„Mám, ale je mimo dům. Kdyby nás zasáhli, ať nevyhoříme.“

„No, přemýšlíš dobře. Ale kdyby nás trefili, tak je s námi tak či tak konec.“

„Máme nějaké cennosti na ukrytí?“

„Cennosti? U nás?“ poznamenala překvapeně Anka. „O ničem nevím.“

„Jedině bychom ukryli kohouta,“ utrousil položertem Mišo.

„Jestli ho vezmeme do sklepa, tak i slepice,“ zastala se Anka ženského pokolení.

„Anko, nezapomeň na peřiny. Pro mě vezmi dvě,“ staral se o pohodlí mládenec.

„Nechte toho, teď není čas na žerty,“ okřikl je otec. „Kdo všechno ještě bude u nás ve sklepě?“

„Kontrovci, od Pyšných, sousedi, ... dohromady přes deset lidí,“ oznámila Anka, která měla přehled o situaci.

„A ostatní? Nevíš, kde se ukryjí?“

„Co vím, Podhorinovi mají větší sklep, tam se vejde přes dvacet lidí a další se schovají u Kicákových,“ zreferovala Anka, co věděla.

„Dobře, tak čekajme, jak se bude situace vyvíjet,“ zakončil otec Ján.

Mezi německými vojáky byl i jeden Čech. Události se pro něj vyvinuli tak, že musel narukovat na východní frontu. Byl to příjemný člověk, který si rád povídal s domácími, protože mu alespoň rychleji ubíhal čas. Měl velké zkušenosti z bojů, proto byly jeho rady pro lidi velmi cenné. Přímou jim řekl: „Bude to tady zlé, rozpoutá se peklo. Pokud můžete, raději z vesnice odejděte.“

„Ale kam bychom šli?“ ptali se zoufalí domorodci. „Jednou se přece musí fronta dostat na druhou stranu.“

„Tak až to přijde, dobře se ukryjte, zásobte se jídlem a z úkrytů nevycházejte, dokud to půjde. Zachovejte klid, vždyť – jak se říká – nejhorší smrt je z vyděšení,“ poslední větu dodal na povzbuzení vyplašených posluchačů.

Smrt a zpověď

I pan farář Lukáč se činil. Věděl, že je potřeba připravit věřící i na tu nejhorší variantu – na smrt. Proto všechny zval ke zpovědi. Motivoval je slovy: „Přátelé, na dvě věci musí být člověk neustále připravený,“ počkal, jak zareagují. Když se ale jen nechápavě dívali, pokračoval: „Každý věřící by měl být připravený na svaté přijímání a na smrt. Proto vás, zvu v neděli na kající pobožnost i svatou zpověď.“

Ve stanovený termín se do kostela dostavilo mnoho lidí. Kněz nejdřív hovořil o smrti: „Smrt nebyla v původním Božím plánu. Adam a Eva neměli zemřít. Smrt nebyla součástí lidské přirozenosti. Přivodili jsme si ji až prvotním hříchem. Protože je pro nás nepřirozená, proto je zážitek smrti takový dramatický, proto se jí bojíme.“

„Rozumíš tomu?“ ptal se Miško své sestry Anky, které seděla v kostele vedle něj.

„Psst, teď buď zticha! Pak si to řekneme,“ upozornila ho šeptem.

Pan farář pokračoval: „Při smrti dochází k oddělení těla od duše, ale...“ a tady udělal významnou pomlku, „naše duše, tedy naše ‚já‘ jde dál.“

V kostele nastalo takové ticho, že bylo slyšet i hoření svíčky, která byla vepředu. Pan farář byl rád, že ho poslouchají se zájmem, proto přidával další fakta: „Naše duše je nesmrtelná a při smrti přechází do jiné dimenze. Ale budeme to my, kdo bude vědět, že umírá! Svá těla zanecháme tady na zemi, ale naše já, tedy naše duše, se ocitne v jiném světě. Naše já bude zažívat nové zkušenosti, až se ocitneme před Ježíšem. Věříme, že nás přijme k sobě, do naší skutečné vlasti. Do nebe.“

Po této řeči se kostelem ozývaly různé vzdechy. Mladí se zvláště ošivali, tety silněji tiskly růžence, chlapi polykali sliny a někteří zaťali mozolnaté ruce v pěst. Šlo do tuhého. Se smrtí nejsou žádné žerty. Pan farář nepolevoval: „Nestraším přátelé, ale skutečná smrt nemá reprízu! Při ní se rozhoduje o naši věčnosti! Kam se strom naklání, tam také spadne. Tedy tak, jak člověk žije, tak může čekat, že dopadne i na věčnosti. Jednou tou zkouškou projde každý. Ale abychom se dostali před Ježíše čistí, schopní u něho žít, dal nám prostředky, jak to zvládnout. Jedním z nich je svatá zpověď.“

Následovalo kázání o svátosti smíření a nakonec duchovní řekl: „Někdy člověk mohl pokazit i svatou zpověď, a to tím, že naschvál nevyzval všechny smrtelné hříchy, zamlčel jejich počet nebo některé vědomě vynechal, nebo jich nelitoval. Spáchal tak svatokrádež, tedy něco svatého ukradl. Vzal si něco, na co neměl právo!“

Někomu spadla modlitební knížka a všichni se otočili tím směrem. Ve vzduchu bylo cítit otázku: „Týká se ho to!“

Ale dotyčný se nedal jen tak lehce odhalit. Strčil hlavu pod lavici a dlouho, předlouho hledal knihu. Když se narovnal, pohledy přítomných už byly jinde, protože pan farář pokračoval: „Co dělat v takovémto stavu?“

Byla to řečnická otázka, protože hned pokračoval: „V takovém případě je nutné vykonat generální svatou zpověď. Tedy vykonat zpověď od poslední platné. Je nutné vyznat ten zamlčený hřích, ale i všechny smrtelné hříchy od poslední platné svátosti smíření. Povědět třeba i to, zda chodil ke svatému přijímání v takovém stavu a asi kolikrát i kolikrát byl u zpovědi bez nápravy té pokažené. Pokud přijal nějaké svátosti v tomto ubohém stavu, má vyznat i to.“

Mnozí věřící jakoby listovali ve své paměti, zda je všechno v pořádku. Ale pan farář sypal další informace: „Ta doba od té svatokrádežné zpovědi se může počítat i na roky. Měl jsem případ, kdy to ten kající napravil po padesáti letech!“

Kdosi překvapením zapískal. Ale hned se i vzpamatoval. V kostele se nemá pískat. Pan farář ukončil řeč organizačními pokyny: „Zpovídat budu po večerech, dokud to bude možné. Přijdu každý druhý den, protože i v Pavlovicích je potřeba zpovídat. Kdyby někdo nevěděl, co s tou generálkou, ať přijde za mnou, já mu pomůžu. Nebojte se! Hlavu vzhůru! Myslete na dobro své duše.“

Po propuštění lidu nastala živá rozprava o tom, co slyšeli. Řeč kněze jedny uklidnila, jiné znejistila. Ale protože už i přimrzalo, dav se rychle rozešel a každý si nesl svoje tajemství domů.

Teď nastal ten čas, aby Anka odpověděla bratrovi na otázky: „Co jsi to chtěl?“

„Něco okolo té smrti jsem nepochopil. Aha, to budu vědět, že umírám? Budu u toho?“

„Co myslíš, že jiný za tebe umře? Bratříčku, to budeš cítit. Tvoje já se bude ubírat na druhý svět.“

„Joj! To tedy bude dobrodružství. Až se mi naježily chlupy na rukou. Anko, nebojíš se?“

„Trochu se bojím, ale často se modlím za šťastnou hodinku smrti. Proto věřím, že tehdy u mne bude Panna Maria i svatý Josef. Když se potkám s Ježíšem, vrhnu se mu k nohám a už ho nepustím.“

„Ty máš tedy fantazii,“ řekl Mišo a odešel za kamarádem Treščákem, kterého právě viděl jít po ulici.

V následujících dnech bylo vidět, jak každý druhý večer jdou mnozí věřící do kostela. Konali svatou zpověď a někteří tam byli pořádně dlouho. Německé hlídky byly ostražitě, ale už rozpoznávaly místní a do kostela jim jít nebránily. I Anka se šla vyzpovídat.

Cestou zpět viděla, že voják z Čech usedavě pláče. Přišla k němu a opatrně se ho ptala: „Pane, je vám něco?“ Voják si utřel slzu a odvrátil tvář. Nechtělo se mu mluvit. Ale pohled do čistých Ančinych očí ho povzbudil, aby ulevil srdci: „Dostal jsem list od sestry. Stojí v něm, že dědinka, ze které pocházím, byla rozbombardovaná. Otec, matka i bratr zahynuli,“ dál nemohl mluvit a usedavě se rozplakal. Anka nevěděla, co dělat. Pak si vzpomněla, jak jí maminka tišila bolest a pohladila ho po rameni. Přitom tiše řekla: „To je mi líto, velmi líto.“ Když se voják trochu uklidnil, dodala: „Budu se za duše vašich drahých modlit.“

Voják vydal jen pár slov: „Děkuji, velmi děkuji.“

Zadumaná dívka přišla domů a smutek ji neopouštěl. Všiml si toho i její otec: „Anko, je ti něco?“

„Některé věci neumím pochopit.“

„Například?“

„Řekněte mi, jak můžou být na světě lidé, kteří se zaměstnávají válkou, zabíjením, nenávisí,“ řekla smutně jeho dcera.

Otec se zamyslel a pak řekl: „Za tím vším je lidská chamtivost, sobectví, touha po slávě, moci, lenost, neúcta k Bohu i k člověku, vidina lehčího života. Někteří lidé to všechno nechají v sobě zbujet a tak se vydají na cestu zla. Těmito vidinami strhnou i další. Všichni jdou za příjemným hlavu nehlava. Nezastaví je ani vražda. V každé době je tomu tak.“

„Ale je i cesta dobra. Možnost dělat dobro je pro každého. Proč to lidé nepřijímají?“

„Ano, je cesta dobrot. Jen člověk musí chtít a poslouchat Boha, který k nám mluví přes svědomí. Bez svědomí se tento svět řítí do záhuby. Když vyradíš člověku z činnosti svědomí, tak se z něho stává ničící stroj. Ba, ještě hůř, divoké zvíře.“

Nebe, místo pro svaté

Pravidelných setkání mladých lidí ve Vysoké ubylo. Není se co divit. Každý byl vystresovaný. Venku bylo sychravo a scházet se po domech bylo v tomto čase nebezpečné. Stále bylo slyšet dunění děl, ale přicházelo to až z poza vihorlatských kopců.

I Ance se tento čas vlekl. Ale její družná povaha ji poháněla k činnosti: „Musím něco vymyslet, už teď jsme jako mrtvolky,“ řekla si v duchu a na slavnost Všech svatých oběhla přátele:

„Mišo, Marienko, Aničko, Miško, Janko..., pojdte na hřbitov.“

Pozvání bylo přijato a spolu vyrazili. První zastávka na hřbitově byla u hrobu Anny Kolesárové.

„Už je to tři roky, co tady maminka odpočívá,“ poznamenala Anka.

„Je určitě v nebi,“ přesvědčivě řekla Marienka Il'ková.

„Pomodlíme se za všechny duše v očistci, aby je Pán co nejdřív přijal k sobě,“ navrhla Anička Kicáková. Po modlitbě ukázal realista Mišo na hroby a řekl: „Kdoví, kolik z nich je už v nebi, kolik v očistci a kolik v pekle.“

„Kdyby měli šanci ještě jednou přijít na zem, kdo ví, co by udělali,“ dotáhl jeho myšlenky trochu dál Mišo Treščák.

„Víte co, pojdme si číst nápisy na pomnících. Uvidíme, který bude nejzajímavější,“ navrhl mladý Kolesár. Tak šli hrob od hrobu a společně luštili, co je na nich napsané. Většinou to byly klasické nápisy: „Světlo věčné ať mu svítí.“

„Aha, a tady je ‚Od-po-slou-chej v po-ko-ji,‘“ hláskoval Treščák další nápis.

„Ale tam je ‚Odpočívej v pokoji‘. To je trochu rozdíl,“ opravila ho kamarádka Anička Kicáková.

„Opravdu. Nevidím dobře,“ vymlouval se Mišo.

„Strýček Pyšný, ten, co se vrátil z Ameriky, říkal, že tam jsou na pomnicích velmi divné nápisy. Například ‚To se mi ještě nikdy nestalo‘ - John. Nebo ‚Kdybych nebyl kouřil a pil, byl bych ještě kouřil a pil.‘ Ronald. Byl tam prý také nápis ‚Tady leží ten, který nevěděl, proč žije,‘“ informoval Ančin bratr.

„Co byste si vy dali napsat na svůj hrob?“ ptala se Anka přátel.

„Já jsem o tom ještě nepřemýšlela,“ poznamenala Marienka Il'ková.

„I mně se chce ještě žít,“ oznámil Mišo.

„Co by sis tam dala napsat ty?“ vrátila Anička Kicáková otázku Ance.

„Heslo, které jsem si dala při prvním svatém přijímání.“

„Ty si ho ještě pamatuješ? Jaké bylo?“ vyzvíдалa Marienka Il'ková.

„Raději smrt než hřích.“

„To je síla. Když ještě žiješ, tak to jsi jistě zatím těžce nezhrěšila.“ rychle rozebrala situaci Marienka.

Ance se ale nelíbilo, že se debata ubírá tímto směrem, proto navrhla: „Je sychravo, pojd'te se k nám na chvíli ohřát, udělám vám teplý čaj.“

„Výborný nápad,“ přijal nabídku Janko a ostatní s ním souhlasili. Už se ocitli v útulné místnosti u Kolesárových. Teplý čaj jim udělal dobře a praskající oheň vytvořil pohodu.

„Slyšela jsem, že v nebi je nádherně,“ zasnila se Anka.

„Pořád přemýšlím, jak se tam jen vejde tolik lidí,“ nedal pokoj Treščák.

„Vždyť přece bude nové nebe a nová zem,“ poznamenala Marienka Il'ková, která se dost dobře vyznala v Písmu. „Místa by mělo být dost.“

„Pojd'me si zahrát,“ navrhla Anka.

„Na co?“

„Každý poví, jak si představuje nebe. Může použít i to, co slyšel v kázáních nebo od lidí.“

„Já si ho představuji jako jednu velkou hostinu,“ nedal se do řeči pobízet Mišo Treščák a už se i pohladil po břicho.

„Já zase jako obrovský taneční parket, kde mě někdo švarný vyzve k tanci,“ řekla svoji vizi Anička Kicáková.

„Těším se, že budu znát všechny krásy moře a kde je ukryté zlato v zemi,“ rozplýval se znovu Mišo Treščák.

„Vejdu do pralesa, kde bude plno divokých zvířat,“ kontroval Mišo Kolesár.

„Lusknu prsty a budu v Americe,“ přidával Treščák.

„A já budu procházet hmotou. Jako Ježíš ve večeradle,“ nedal se Mišo.

„Já se podívám medvědovi do tlamy a nic se mi nestane,“ chtěl být větším hrdinou Treščák.

„Udělám s kamarády závody na koních okolo měsíce. A určitě vyhraju,“ vyjevil svoji další představu Mišo Kolesár.

„Podívám se na všechny bitvy v dějinách,“ nevzdával to Treščák.

„Hej, hej! Jsou tady i děvčata!“ ozvala se Anička Kicáková. „Takže já se obklopím nádherně voňavými růžemi.“

„V kázání jsem slyšel, že si budeme moci volit i věk. Chtěl bych zůstat navěky mladý, ale trochu starší než ty, Aničko. Abych tě nemusel poslouchat!“ popíchl ji Mišo.

„Ty jeden snílku,“ zašklebila se na něj s úsměvem dívka.

„To já zase budu zvědavá na všechny velké lásky v dějinách lidstva,“ probudila se k životu Marienka Il'ková.

Anka se ani k slovu nedostala. Nevadilo jí to. Jen si myslela: „Je to dobrá hra. Do nebe je potřeba se těšit.“ Ale když mladí vystříleli svoje patrony, obrátili se na ni: „Anko, a ty? Jak sníš o nebi?“

„No, já si představuji nebe jako nádherně ozdobenou zahradu plnou květin, ptáků, vodopádů. Je tam plno nádherných a dobrých lidí. Potkám se tam se svojí maminkou i s babičkou Kušnirkou. Budu s nimi moci do sytosti mluvit. Seznámím se i se světci a se svým andělem strážným. Dovím se od něj, proč se stalo to a ono. Potom se projdu s Pannou Marií. Spolu půjdeme za nebeským Otcem, abychom mu poděkovali za život. Když uvidím Pána Ježíše, sklopím před ním oči. On přijde a políbí mne na čelo.“

„Tedy, Anko, hezky to máš vysněné,“ usmívali se na ni kamarádi. Oheň praskal a mladí se chvíli nechávali unášet sněním.

„Ještě se budu chtít seznámit se svými předky až do ... ani nevím, do kterého pokolení. Jsem zvědavá, jak vypadala moje prapraprapraprapra...“ Marienka by ještě těch prapra přidala, ale Mišo ji zarazil: „Zastav, ženská, už jsi u Evy!“

„... babička,“ dokončila Marienka.

Také Anka měla potřebu ještě něco dodat: „A moc mne potěší, když mě někdo poklepe po rameni a řekne: ‚Anko, jsem tady díky tvé modlitbě, tvému povzbuzení, úsměvu,‘“ najednou se při řeči zasekla, protože si všimla otce.

„Ach, tatínku, už dlouho jste tady?“

„Dost dlouho a se zájmem vás poslouchám.“

„A co na to povíš?“

„Těší mne, jak sníte. V Písmu je, že ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují. Tak krásné to bude. V nebi je možné všechno, kromě hříchu. Máme se na co těšit. Když je zlá doba, vydržíme. Víte proč?“

„Proč, strýčku Janko, proč?“ ozvali se mnozí. Každá útěcha byla v tomto čase velmi cenná.

„Vydržíme právě proto, že sníme o nebi a máme naději, že nás tam Pán Ježíš přijme. V touze po nebi je naše síla.“ To byla opravdu moudrá řeč.

Také moudrý byl dodatek, který řekla Anka své kamarádce při rozloučení: „Marienko, prochopila jsi, proč mám to heslo – raději smrt než hřích?“

„No, řekni,“ povzbuzovala ji Marienka.

„Kdybych zhřešila, tak najednou všechnu tu krásu nebe ztratím. Nic na světě nenahradí tu nádheru. Tak když umřu před hříchem, rovnou vejdu do té krásy. To je moje velké tajemství. Ale ty o něm můžeš vědět,“ a srdečně, tak jak to děvčata při rozloučení dělají, objala kamarádku.

Černé šaty

Tři týdny stála fronta kdesi u Užhorodu. Ale najednou se všechno pohnulo. Sovětská armáda nasadila obrovskou bojovou sílu a Němci nevydrželi její tlak. Museli se posunout do dalších obranných linií a ty byly na úrovni Vojkovce – Bajany – Vysoká. A táhly se daleko na sever. Lidé zalezli do sklepů a ven vycházeli jen v těch nejnnutnějších případech.

Přece se našel odvážlivec, který si zazpíval z plna hrdla: „Zavřete slépký i husy, neboť přijdou bratři Rusi, šuhája...“ Chlap měl něco vypito a chtěl i jakýsi refrén přidat, ale někdo ho okřikl: „Neprovokej, ty starý blázne!“ a stáhl ho zpět do domu. Podle výšky hlasu to byla jeho žena.

Sklep u Kolesárů měl rozměry asi třikrát čtyři metry. Anka s Miškem ho připravili na dlouhodobý pobyt. Okolo stěn dali na zem nejprve desky, na ty uložili koberce, potom pytle se senem a nakonec peřiny. V dalším koutě bylo jídlo a voda. Uprostřed hořela svíčka, okolo které se usadilo jedenáct lidí. Čas si krátili vyprávěním, modlitbou, tlumeným zpěvem nábožných písní i posloucháním, co se děje venku.

Po čase se naučili rozpoznávat, jestli letí bomba, mina nebo granát. Každý náboj svištěl jinak a po výbuchu udělal i jiný hluk. Nejhorší byly tahavé ostré zvuky. Ty signalizovaly, že to práskne těsně vedle nich. A skutečně, jednou dělostřelecký granát dopadl tak blízko, že nahoře v kuchyni nadskočili všechny sklenice, rozbilo se sklo v okně a dokonce praskla stěna. Děti se rozplakaly a i dospělým bylo špatně z leknutí.

„To tedy byla šupa. Možná si i naše kráva sedla na zadek,“ komentoval to Mišo. Hospodářství šli obstarat, když utichla střelba nebo v noci. Tehdy i hospodyně vybíhali do kuchyně, aby v přítmí připravili něco na zub.

Anka chodila v mamčiných černých šatech. Když se jí před časem paní Kicáková ptala: „Anko, a proč jsi celá v černém? I na hlavě máš takový divný šátek. Co se děje?“ dostala odpověď: „Teto, maskuji se.“

„Co tě to napadlo?“

„Chráním se, aby mi nikdo nic zlého neudělal. Chci vypadat starší, protože jsem slyšela, že vojáci ve válce dělají mladým ženám hrozné věci.“

Chlapi sem tam také vyšli ven na dvůr a dívali se na oblohu. Podle záblesků uměli určit, jestli se fronta znovu posouvá nebo už zase stojí.

„Vypadá to na bouřku,“ povídal pan Podhorin.

Soused Kicák mu přitakal: „Ano, všude mnoho hřmění, blýskání. Jen místo deště padají kulky.“

„Proč ti Němci nejdou pryč od budov,“ reagoval zlostně Kicák, který též vyšel na chvíli ze sklepa.

„Buďte raději ticho, abyste je nenaštvali,“ upozorňovali ho sousedé na možný přešlap ve válečné etiketě.

„Protože mezi domy je to strategické,“ poučoval Podhorin sousedy. Vtom si všimli, jak se z domů vyrojilo množství Němců a rychle naskákali do aut.

„Kdo ví, co mají v plánu.“

Ani nedokončil úvahu, protože kolem nich začaly vybuchovat jakési bomby nevídané síly. Okna domů byla v okamžiku porozbíjená, krávy začaly bučet, prasata kvičet. Konec světa.

„Zachraň se, kdo můžeš! Honem do úkrytu!“ křičel starý Podhorin a všichni chlapi jako o život utíkali do svých sklepů.

Naštěstí se nikomu nic nestalo, ale od té doby tento nový zvuk slyšeli mnohem častěji, i když nepravidelně. Po čase se chlapi znovu osmělili vykouknout ze sklepů.

„Co to mají ti Rusové za ďábelský vynález?“ ptali se pana Podhorina, který jako jediný měl rádio a možná něco slyšel.

„Podle mne jde o Stalinovy varhany.“

„Co?“

No, Stalinovy varhany.“

„Mluvte srozumitelněji! Vysvětlete to!“

„Rusové vynalezli novou zbraň, raketomet. Po našem: Metá to rakety.“

„To vynalezl Stalin? To nemá co na práci?“

„Ne, ale pojmenovali to na jeho počest Stalinovy varhany. To proto, že mají hlavně jako mají varhany píšťaly v kostele.“

„To mu asi udělali obrovskou radost, jen co je pravda,“ lakonicky poznamenal pan Kicák.

„Nevíš, v pánech, pardon, v soudruzích se nevyznáš,“ vedli řeč se zvláštní ironií domácí.

Podhorin dokončil, co začal: „Zbraň má i jemnější jméno – Kat'uška. Ten, kdo ji vymyslel, má asi doma takovou divokou ženu. Němci mají před touto zbraní zběsilý strach. Zdá se mi, že zjistili, kde je a jeli ji vyhodit do vzduchu. Proto tak naskakovali na auta.“

Strýček se nemýlil. Rusové měli Kat'ušu umístěnou na okraji obce Bajany a odtud pálili jako diví na celé okolí. Jenže i německá výzvědná služba fungovala perfektně. Zjistila, že ruská vojska dobyla v Užhorodě pálenici a nabrali si s sebou tolik alkoholu, kolik jen zvládli unést. Proto byli často opilí, a proto i střelba z raketometů nebyla taková pravidelná. Stříleli jen, když byli aspoň trochu střízliví.

Němci, které viděli naskakovat do aut, šli na přepadovku. Skoro jim vyšla. Jenže Sověti měli mezi sebou i vojačky, a ty přece jen tolik nepily. Zachytily německý útok a v poslední chvíli ho přibrzdily. Opilí vojáci rázem vystřízlivěli a společnými silami německý útok zmařili. Při této akci padlo mnoho Němců i Rusů.

Lidé ve sklepech byli s nervy v koncích. Nad nimi stále dopadaly bomby. Když si pomysleli, že stačí jen jedna a je po nich, tak jim to nebylo jedno. Sklep chránil jen před střepinami a kulkami. Před přímým zásahem ne. Malé děti byly z toho ďábelského hluku úplně vyděšené a často plakaly. Anka si vzala za úkol věnovat se jim a tišit je.

„Poslouchejte, povím vám pohádku,“ a už ji sypala z rukávu. Když skončila, ozvaly se děti. „Ještě, ještě, další.“

„Dobře, teď vám povím příběh.“

Když skončila, vyzvala Miša: „A teď ty. Musíme odvést jejich pozornost od té hrůzy.“

Tak se i Mišo snažil, ale tak mu to nešlo. Neuměl v pohádce udělat pěkný romantický závěr a děti si toho všimly: „Mišo, u tebe ty pohádky končí nějak divoce.“

Ale Mišo byl už tak unavený, že se neuměl bránit. Opřel se Ance o rameno a klidně usnul. Sestra si toho všimla, a i když seděla v nevýhodné poloze, zůstala tak. Když jí otec dával znaky najevo, ať

položí Mišovu hlavu na zem, záporně zakývala hlavou, položila si prst na ústa a šeptem řekla: „Jen ať si pospí, já to vydržím.“

Miško se probral až po dlouhé chvíli a jeho první slova byla: „Ani, ty tak pěkně voníš chlebem. Nemáš kousek?“

„Miško, tu máš,“ odkrojila mu krajíc domácího chleba.

Anka také trpěla, ale jakoby byla ještě i v jiném světě. Víckrát přes den promlouvala k přítomným: „Přátelé, vzbudme lítost nad hříchy.“ Začala tu, kterou uměla od prvního svatého přijímání. Nikdy nezapomněla přidat modlitbu „Pod ochranu tvou se utíkáme, svatá Boží rodičko.“

Bylo to takové zvláštní. Velká válka zuřila nad jejich hlavami, ale malá ohniska pokoje si razila svoji cestu k životu. Bůh byl mezi nimi a dodával jim odvahy. Jejich přesvědčení bylo: „Musíme vydržet! Všechno jednou pomine, Bůh, Láska, zvítězí.“ Anka v srdci cítila: „Ať se stane cokoliv, Bůh to obrátí k dobrému!“

Poslední zpověď

„Pan farář oznamuje, že zítra po setmění bude zpovídat. Kostel zasáhla bomba, ale ne až tak vážně. Můžete přijít,“ oznámil vzkaz Miško Treščák Kolesárovým. Dělal knězi jakousi spojku a s oznámením chodil dům od domu. „Přijď i ty, Anko,“ pozval ji mládenec osobně, jako kdyby to byla jeho akce. Udělal to i proto, že ji chtěl po delším čase vidět.

„Přijdu, přijdu. Jen tak nevrískej. Nebo se přijdou vyzpovídat Němci i Rusové!“ upozorňovala ho dívka přes pootevřená dvířka sklepa. Ale zdálo se jí, že to řekla příliš přísně, proto něžněji dodala: „Bud' opatrný, ať tě nikdo netrefí.“

„O mne se neboj, dávej pozor na sebe,“ jemně ji upozornil Miško a chtěl odejít se zprávou k dalším sousedům. Ale Ance záleželo, aby se též on vyzpovídal, proto mu připomenula: „Nezapomeň se vyzpovídat i ty! Ať se potkáme v nebi. Půjdeš ke zpovědi, že?“

„Poslechni, Anko, co je to za otázku? Můžeme se vrátit do chvíle, kdy ses začala tak hloupě ptát? Samozřejmě, že půjdu!“

„Tedy, takové vyjadřování,“ poznamenala šibalsky a dodala: „To jsem chtěla slyšet. Potkáme se v kostele na kolenou.“

„Baba jedna hubatá,“ odcházel Miško naoko dotčený, ale v srdci byl velmi rád, že Anka ještě umí být veselá a má zájem o jeho duši.

Nabídka zpovědi přišla v pravý čas, protože o několik hodin později mělo dojít k rozhodujícímu střetu mezi fašisty a komunisty. Boj se měl odehrát i mezi domy ve Vysoké. Každý to tušil, ale raději se bavili o jiných věcech. Ve sklepech u Kolesárů se rozproutila debata okolo jejich kněze:

„Je to od důstojného pána Lukáče opravdu velkorysý. Slyšel jsem, že cesta z Pavloviec je ostřelovaná,“ poznamenal pan Pyšný.

„Je to pravý pastýř, neopouští své ovečky. Chce je duchovně připravit na přechod d'ábla přes náš kraj,“ souhlasil Kolesár.

„Já jsem vždy cítila, že nás má rád,“ přimíchala se do rozhovoru Anka.

Když se setmělo, lidé se odvážili vyjít ze sklepů a potichu se ubírali ke zpovědi. Němečtí vojáci se udiveně dívali na postavy, které vcházeli do kostela, a bylo slyšet, jak jeden druhému říká:

„Typische slowakische Menschen.“

„Co říká?“ ptala se Anka bratra.

„Netuším. Asi nás pomlouvají nebo nám něco závidí. To jde každému nejlépe.“

„Ne,“ přidal se otec. „To bylo řečené trochu s obdivem. Něco jako: typičtí Slováci.“

„No, tak proto,“ vytáhl se trochu Mišo. Ale jen před sestrou.

Kněz věřící vyzpovídal a pak jim dal i svaté přijímání. Anka zůstala po přijímání dlouho klečet. Měla zavřené oči a jen její ústa cosi šeptala. Otec i bratr ji už čekali u vchodu do kostela. Když stále nekončila, Mišo takticky zakašlal. Anka se vzpamatovala, klidně vstala a spolu s nimi pod rouškou noci šli k domovu. Neměli to daleko, jejich dům byl od kostela, co by kamenem dohodil.

Cestou Miško zatahal otce za rukáv a posunkem hlavy ukázal na kostelní věž. Pak i na věž kalvínského kostela. Otec se podíval tím směrem a i ve tmě bylo vidět, že tam jsou nějací lidé.

„Němci mají na věžích odstřelovače,“ zašeptal syn tiše.

„Opravdu, nebude radno vystrčit nos, až se to spustí,“ ustaraně poznamenal otec.

„Lepší by bylo zalézt do myši díry,“ řekla Anka, které se tento obraz vynořil asi z některé pohádky, kterou vyprávěla dětem.

„Pane Bože, dej, aby ti lidé už dostali zdravý rozum. Vždyť je to strašné. Ani se neznají a jdou se zabíjet. Kolik rodičů se jen natrápí, když vychovají syny a ti teď jdou do slova na jatka,“ tiše bědoval pan Kolesár.

I Anka to silně prožívala: „Kdo toto jen může chtít,“ nechápavě kroutila hlavou. Ale už byli u svého domu, vešli do sklepa a nastala noc. Ale nenastal klid.

Ruská vojska začala mohutnou dělostřeleckou přípravu. Taková tady ještě dosud nebyla. Všechno se třásl, vzduchem létala hlína, kamení, cihly, dřevo, písek. Prostor se naplnil strašidelným hlukem, který se nedal k ničemu přirovnat. Zdálo se, že i obloha spadne.

„Už je to tady. Nejdřív to rozbombardují a pak přijde útok,“ poznamenal pan Pyšný. A tak to opravdu bylo.

Němci sice na palbu odpovídali, ale ruské přesile nemohli odolat. Rachot, třeskot, výbuchy. Stále dokola. Zase a zase. Do zešílení. Všechno se nesmírně pomalu vleklo. Lidé ztráceli pojem o čase. Rudá armáda i za cenu velkých obětí prorazila u Bajan frontovou linii. Dostala se za záda Němců a začal se boj muže proti muži. Bylo slyšet ostrý rachot samopalů, štěkot kulometů, výbuchy granátů a do toho se míchaly zběsilé vražedné výkřiky nebo bolestný řev raněných vojáků. Otevřelo se peklo a nechtělo přestat řídit. Dábel zuřil a použil k tomu lidi.

Anka spolu s ostatními seděla ve sklepě, a přestože se nejdřív spolu začali modlit, nešlo to. Válečný rachot byl tak silný, že vůbec neslyšeli slova. Tak každý prožíval tuto agonií po svém. Dvě malé děti, které byly s nimi, se v hrůze vrhly rodičům do náruče. Přitiskly se k nim, to byla teď nejpevnější pevnost. Všude vládla hrůza, ale v objetí našly děti jakés takés bezpečí. Bylo to zvláštní, ale láska rodičů byla tak silná, že rušila i hrůzu přicházející z venku.

I Anka s Miškem se přitulili k otci. Dali hlavy dohromady a byli si vědomi, že buď společně přežijí, nebo společně zemřou. Otcovi po tváři stékaly slzy a Anka si tiše, ale neustále šeptala: „Ježíši, s tebou žiji, Ježíši, s tebou umírám, Ježíši, tvá jsem živá i mrtvá.“

Potom nastalo ticho. Jen tu a tam se ozvala střelba ze samopalu. „Němci už asi odešli,“ řekl Miško, ale neměl odvalu vyjít ven. Ani kolem nebylo ještě slyšet hlasy místních.

„Počkáme ještě. Jistota je jistota,“ rozhodl otec a všichni ve sklepě se trochu uvolnili.

„Svoboda už je blízko,“ řekl toužebně pan Pyšný.

„Ať je, jak je, ale hlavně ať už to peklo skončí,“ vroucně si přál pan Kolesár. Všichni čekali, co bude.

Rudá armáda se vřítla do Vysoké a rudoarmejci prohledávali dům za domem. Hledali Němce.

„Je to zbytečné. Vždyť Němci už jsou dávno pryč,“ řekl vojákům první obyvatel, kterému provedli osvoboditelé důkladnou prohlídku domu.

Ale vojáci chtěli mít jistotu, že je nikdo nepřekvapí. Hlavně - v domech se vždy něco našlo. Mohli by si domácí zkusit nedat jim to! Ještě i něco zajímavého hledali: hezká mladá děvčata. Dostali sice rozkaz, aby Slovanek neznásilňovali, ale v tomto pohraničí ani dobře nevěděli, kde jsou. Na své zlé skutky měli dobrou výmluvu.

Raději smrt než hřích

Byla skoro půlnoc, ale ve vesnici byl stále jakýsi pohyb. Vojáci chodili po domech a každý z nich po něčem slídl. I do Kolesárova domu se dostal nezvaný host.

„Někdo kramaří v naší kuchyni,“ řekla Anka, která měla citlivé uši a kuchyň znala nazpaměť. Kroky nepřestávaly a neznámý otevřel dveře do komory. Mišo se díval přes díru v poklopu, co se děje a šeptem oznamoval, co vidí: „Je tam mladý, zavalitý sovětský voják. Je sám.“

„Co dělá?“

„Chodí a kouká do hrnců.“

„Asi je hladový,“ řekl dobrácky otec. Chvilí se zamyslel a pak řekl: „Přivítáme ho.“ Dodal si odvahy, zvedl poklop a šel vojákově naproti. Na zvuk jeho kroků se voják prudce otočil a na Kolesára namířil zbraň. Ten zdvihl ruce nad hlavu a přátelsky řekl: „Vítejte. Dobrý večer, jste určitě hladový. Chcete jíst?“

Voják ho posunkem vrátil tam, odkud přišel. Šel za ním a přísným pohledem si přeměřil osazenstvo sklepa. Chlapům prohledal šaty, jestli nemají zbraně. Sebral jim několik osobních věcí a znovu se vrátil do kuchyně. Stále tam něco hledal.

„Vždyť tu nemůžeme tak dlouho trčet, přece už nás osvobodili,“ řekl pan Kolesár a ve svém dobráckém přesvědčení řekl dceři: „Anko, určitě má hlad, běž mu dát něco k jídlu.“

Dcera se podívala na otce a bez otálení šla do kuchyně. Voják znovu sáhl po zbrani, ale když viděl, že je to ženská postava, uklidnil se. Anka se na něho jemně usmála a začala shánět jídlo. Dala do košíku chleba, na talíř donesla slaninu a se ještě natáhla do kredence pro sklenici. Voják ji sledoval zakaleným pohledem. Cosi se mu na té ženě nezdálo. Právě, když sahala pro sklenici, si toho všiml. Její ruka nebyla podobná ruce staré ženy, její pohyby byly čerstvé. Už mu to došlo. Pod černým oblečením se skrývalo mladé děvče. Ostře se na ni podíval a ona si toho všimla. Uhnula jeho pohledu.

Ve vojákově se probudila žádostivost. To, co už možná udělal tolikrát, bylo znovu na dosah. Když šla do komory pro další jídlo, skočil za ní a přitáhl ji k sobě. Anka hrůzou vykřikla, vysmekla se mu a vběhla do kuchyně. Ve vojákově žádostivost ještě zesílila. Skočil za ní a táhl ji ven. Anka se však začala všemi silami bránit a křičet: „Pusť mě! Pusť mě! Tatínku, pomoc!“

Voják začal zuřivě nadávat, ale svých choutek se nechtěl vzdát. Podle křiku otec pochopil, že se děje něco zlého. Vyběhl ven. „Pusť ji!“ vykřikl na vojáka a vytrhl dceru z jeho rukou.

„Anko, pojď! Rychle!“ strčil ji do sklepa. Voják zběsile nadával, vzal zbraň a šel za nimi.

Obyvatelé sklepa všechno slyšeli a zůstali v šoku. Ve světle svíčky se jim jejich osvoboditel zdál jako příšera z pekel. Voják se na ně surově díval a samopalem kroužil před jejich očima. Zdálo se, jakoby chtěl říct: „Když budu chtít, jste všichni mrtví.“

Měl to už asi vyzkoušené. Užíval si svoji moc a kochal se v pocitu nadvlády. Byl naučený brát, brát, brát. Bylo jedno co. Teď chtěl Anku. Srdce se mu zastavilo v této poloze. K tomu potřeboval moc a teď ji měl. Jejím projevem byl samopal. Tak jako u jiných, i v něm to začalo malým egoismem. Nebránil se mu, ten narůstal a narůstal, až dosáhl ohyzdných rozměrů. Egoismus chce mít, a tak on stále bral. Hodinky, zlato, šperky. Egoismus nesnese odpor. Něco rozstřílel, něco vyhodil do vzduchu, někoho zbil, jiného zabil, znásilnil. Ale jeho zdeformované já chtělo vlastnit i jiné věci. Potřeboval jimi krmit svoje egoistické vášně.

Bral všechno, co mu přinášelo rozkoš. Aby, jak se říká, žil plnohodnotný život. Jednou to byl alkohol, potom cigarety, sex. Stále mu to bylo málo, málo, málo. Stále chtěl intenzivnější rozkoš. Smyslem jeho života bylo jít od rozkoše k rozkoši. Už i zabíjet bylo pro něj rozkoš. Malý egoismus, kterému kdysi dávno podlehl, v něm rostl a rostl, až ho změnil na dravce. Jeho srdce zdivočelo. Měl ho tvrdé, schopné i vraždit! To je věčný zákon egoismu! Tak koná i ďábel!

Teď v něm žádostivost probudila všechnu zlobu. Už nechtěl jídlo, chtěl tuto dívku. Chtěl chvíli rozkoše, za kterou byl ochotný i vraždit. Proto bez hanby ukázal na Anku a znovu předložil svůj požadavek: „Takže? Ne!“

Anka odmítavě zavrtěla hlavou. Teď se už i očima potkali. V Ančiných bylo cítit strach. Strach ani ne tak o svůj život jako strach, že jí někdo ukradne čistotu. Vždyť to byl poklad, který si ochraňovala celé mládí. Když jí ho tento chlap sebere, celý její krásný svět, který má uvnitř, se zhroutí.

Ano, měla strach, ale i odvahy. Podívala se chlípnickovi přímo do očí. Byli skoro stejně staří, ale jaký rozdílný svět byl v nich. Oba za tento svůj krátký život do sebe něco vpustili. V Ance to vytvořilo nebe, ve vojákově peklo. V jednom srdci bylo království Boží, v srdci vojáka království zlého.

Ani on s pohledem necouvl. Potkala se ocel se sněhovou vločkou, ďábel s andělem, zuřivost s něžností, kulka s letícím pírkem. Vydrží se dívat vrah do čistých očí dívky? Najednou v nich objevil dobrotu, něžnost, Boží království. To zlý nesnáší. Buď bude mít, co chce, nebo zničí

nositele této krásy! Zachvátila ho zlost. Tato dívka se mu už jednou vzepřela! Najde odvalu to zopakovat? On návrh zopakoval: „Takže ne?!“

„Co je to za návrh,“ proběhlo Ance hlavou, „vždyť on chce to, co mám nejcennější. On chce sebrat můj dar pro mého milého! Vždyť já mám heslo ‚Raději smrt než hřích!‘ Vždyť jsem se tolikrát těšila s Ježíšem, že vlastním tento dar. Ne, to je moje!“ Nahlas řekla: „Ne, raději zemřu.“ Přitiskla se k otci. Tam hledala oporu a záchranu.

Rozhovor mezi nimi byl krátký. Každý věděl, jak bude jednat. Anka nezradí svůj slib, svého Pána. On neopustí svoji vášeň, svého pána. Jeho pán stupňuje výhrůžky, jde do krajnosti. Vášeň jde do krajnosti. Z rozpoutané vášně se těžko couvá: „Tak se rozluč se svým otcem,“ zařval zlostně.

Nastala chvíle rozhodnutí. Kdo z koho. Každý bojuje za své království. Anka chce udržet to Boží ve svém srdci, voják chce šířit to ďáblovu. Každý použije svoji zbraň. Anka lásku a ustrašený úsměv, voják chladnou ocel. Každý dělá to, co umí. Anka se modlí, voják zuří. Anka pochopí, co se stane. Voják zdvihl proti ní zbraň. Dívka se obrátí k otci a řekne: „Tatínku, sbohem!“ a „Ježíši, Maria, Josefe!“

Voják nedá Ance domluvit. Zazní dva výstřely. Jeden zasáhne hrud', druhý tvář. Její jemné tělo se chvěje. Dívka klesá na otcovu hrud', který může bolestí zešítet. Dceřina teplá krev mu stéká po hrudi a on se zmůže jen na: „Bože, stůj při nás. Pomoz, smiluj se, odpusť nám. Bože, pomoz Ance.“ I Miško vzlyká. Ostatní jsou jako zařezaní. Před nimi umírá klenot dědiny.

Đábel se vyzuřil, voják šel dál. Vyšel se svým temným svědomím do noci. Byl už spokojený? To chtěl? Může se těšit ze života? Alkoholem zažene výčitky svědomí? Možná, ale na jak dlouho? Když přežije válku, celý život se mu bude ozývat pocit viny: „Zabil jsi nevinné děvče. Jen tak. Že ti nebylo po vůli.“

Je dáno, že pocit viny je daň za hřích! Člověk se ho nezbaví, ani když chce sebevíc. Je jen jediná cesta z toho pekla: Přijmout Boží lásku, Boží milosrdenství.

Ale hřích šířil bolest i v těch, kteří zůstali ve sklepech. Ančina smrt je nesmírně mučila. Také nevěděli, co bude následovat.

„Nevrátí se ten zloduch a neodstraní svědky svého ohavného činu? Nehodí do sklepa granát a neřekne, že tam byli Němci nebo provokatéři, kteří po něm začali střílet?“

Mišo hledal oporu v modlitbě a uvědomil si: „Tak se asi cítili Ježíšovi věrní na Kalvárii, pod jeho křížem.“

Co tady slavit?

Když se rozednilo a nejbližší sousedi se dozvěděli, co se stalo, udělali nejsmutnější věci svého života. Ženy a kamarádky Anku umyli, chlapi narychlo vykopali hrob a z desek, které vytrhli ze stodoly, sbili rakev a Anku pochovali. Nedalo se jednat jinak, protože v okolí se ještě stále ozývala střelba a ve vzduchu viselo nebezpečí.

Když střelba úplně přestala, vojáci Rudé armády čekali, že je domorodci začnou radostně vítat. Tak to bylo ve všech dědinách i městech, které osvobodili. Obyvatelé s oslavami i začali. Ale pak dědinou prošla strašná zpráva: „Anka Kolesárová je mrtvá.“

„To není možné, co se stalo?“

„Zabil ji sovětský voják.“

„Je to možné? Anku?“

Zpráva se dostala i k sovětskému veliteli. Ten zuřil. Dal nastoupit četú a řval na ně jako smyslů zbavený: „Měli jste rozkaz neznásilňovat ženy na slovanských územích! Kdo si dovolit sáhnout na děvče? Kdo to byl?! Ať bleskově vystoupí! Je synem smrti!“

Nikdo se ale nehlásil. Jen jeden věděl, že to byl on a ten byl zticha. Hrdina, který si troufl na nevinné děvče. Možná měl velitel dceru právě v tomto věku a tušil, jakou bolest mají její rodiče, proto přikázal: „Přiveďte ke mně jejího otce i matku.“

Našli zuboženého otce a přišel i zničený Miško. Pohled na ty dva drásal srdce. Byli nešťastní, uplakaní, zbídačení, mrtvolý na nohách.

„Vy jste tam byli, když se to stalo?“

„Ano, byl jsem tam. Zastřelil ji váš voják. Dcerka mi zemřela v náručí.“

„Jak se to odehrálo?!“

Pan Kolesár přes slzy všechno znovu vyprávěl. Mišo při tom plakal jako malé dítě. Velitele naštvalo hlavně to, že vojákové chtěli dát jídlo a on se jim takto odvděčil.

„Pojďte, ukažte, který to byl!“

Velitel vydal rozkaz, aby vojáci rychle nastoupili. Kolesárovi přišli před vojáky.

„Poznáváte ho? Víte, který to byl?“

„Který to byl, který to byl? Bylo tam přítmí, do tváře jsme mu dobře neviděli. Byl mladý, zavalitý, tmavší. Ale vždyť všichni jsou takoví. Pane veliteli, nechte to tak. Nebažíme po pomstě,“ řekl otec. Úplně zničení odešli domů.

Ale ani dovnitř nedošel. Sedl si na lavici před domem, a ačkoliv byla zima, zůstal tam nepohnutě dlouhý čas. Myslí mu neustále běhaly události té osudné noci. „Neodhadl jsem ho dobře. Myslel jsem, že ti, kteří bojují se zlem, nejsou schopni zla. Jaký krutý omyl! Kdybych to byl věděl. Kdybych byl radši nastavil té střele svoji hrud'. Kdyby...“

Zaznělo tisíce kdyby, ale už se to nedalo vrátit zpět. Vyčítal si to a tiše bědoval: „Ach, Aničko, zorničko mých očí. Holubičko moje. Kéž bych raději já mohl zemřít. Pane, odpusť, prosím, odpusť mi to.“

Z truchlivých myšlenek ho vyrušil soused: „Janko, tak jak, ukázali jste na vraha?“

„Ne, nebyl jsem si jistý. Nechtěl jsem poslat na smrt nevinného. Ať ho soudí Pán Bůh. Ale i tak, co bych měl z další smrti. Jednou mu dojde, co zlého udělal, aspoň může dělat pokání.“

I pan farář byl z události velmi nešťastný. Trpěl jako otec, jako Ančin duchovní otec. Truchlil po mimořádně dobrém děvčeti. Viděl, jak to poznamenalo celou dědinu a musel pomoci Miškovi i otci. Navštívil je, vyslechl je a pak řekl: „Netrapte se, Anka je světece, mučednice. Určitě je už v nebi.“

I Ančiny kamarádky chodily jako bez duše. Pláče a vzlykání bylo nesmírně mnoho. Blížil se konec války, všichni se měli radovat, život se měl rozvíjet a teď toto. „Proč, proč Anka?“ říkali si většinou u plotu. Nechtělo se jim ani se scházet.

Na církevní pohřeb, který se konal za několik dní, 29. 11. 1944, přišlo velké množství lidí. Pan farář byl pobledlý a trochu se mu i trásl hlas, když přítomným říkal: „Drazí věřící, to, co se stalo, je hrozné. Ale podívejme se na to i duchovním pohledem. Musím vám říct, že jsem na Anku Kolesárovou nesmírně hrdý. Toto statečné děvče dokázalo říct hříchu ne! Anka svědčila, že jsou ještě větší hodnoty než pozemský život. Ukázala nám, že je i věčný život a že z lásky k Ježíšovi má smysl obětovat ten pozemský, abychom mohli získat ten nebeský. Jsem přesvědčený, že už je v nebi. Anka je světece hodná být povýšená na oltář.“

Mezi lidmi to zašumělo: „Dobře to říká. Bylo to vzácné děvče.“

I Mišo Treščák by rád něco o Ance řekl, ale teď na to nebyl čas. Jen pro sebe si poznamenal. „Byla to světece. Děvče, jaké široko daleko nebylo rovno. Anko, nikdy na tebe nezapomenu,“ utřel si slzu do rukávu. Ani nesledoval pana faráře, zachytil jen jeho poslední slova: „Naše víra se musí měnit na důvěru. I teď. Nevíme, proč se to stalo, ale víme, že duše Anky žije. Anka nás vidí. Anka nás čeká v nebi. Myslím, že Anka ještě neřekla poslední slovo.“

Po pohřbu pan farář udělal zápis do matriky. Do kolonky příčina úmrtí pěkným písmem dopsal: „Hostia sanctae castitatis“, to v překladu znamená „oběť svaté čistoty.“

Do farní kroniky *Historiae domus* (Dějiny farnosti) z roku 1944 nezapomněl napsat události posledních válečných dní ve Vysoké. Anka měla v těchto vzpomínkách ústřední místo.

Po přechodu fronty se život ve Vysoké pomalu vracel do původních kolejí. Na zemplínských pláních se našlo velmi mnoho mrtvých Rusů, Němců, vojáků dalších národností, ale i civilních obyvatel. Dábel se tady pořádně vyzuřil. Mrtvoly se nejdřív daly do jedné jámy, aby je později Romové za malý poplatek exhumovali. Za dobu Karpatsko-Užhorodské a Ondavské útočné operace padlo kolem osmnácti tisíc rudoarmějců. Jejich těla byla převezená do Michalovec, do lokality Hrádek. Teď spí svůj sen. Jeden vedle druhého.

Na druhý břeh přešli přátelé i nepřátelé na život a na smrt. Lidé, kteří se ani neznali, a přece se zabíjeli. Proč? Protože je něčí egoismus dostal do pohybu. Mnozí lidé mlčeli a mysleli si, že se jich to netýká. Zlo nabralo takovou sílu, že překročilo hranice a ničilo a ničilo.

I potom všem se člověk ptá: „O co tady vlastně šlo? Jaké obrovské válečné šílenství ovládlo miliony lidí? Jak je možné, že mu tolik lidí té doby podlehl? A další trpěli! Jak se vyplatilo žít? Jaké hodnoty vyznávat? Jaký je odkaz této doby a těchto lidí?“

Odpověď je jasná, pokud použijeme alespoň špetku zdravého rozumu: „Nic nemá větší cenu než věčný život. Dobře žij a chraň si ho!“ Anka nám o tom podává svědectví.

Život s odstupem času - místo doslovu

Na Ančin příběh obyvatelé Vysoké nad Uhom nezapomněli a vyprávěli si ho z generace na generaci.

Pana faráře Antona Lukáče (1887 – 1955), rodáka z Jarovnic, se smrt jeho mladé farnice Anky velmi dotkla. Byl přesvědčený, že byla svatá. Protože věděl, jak jsou důležitá svědectví o jejím životě, vyslechl její nejbližší a jako první je zapisoval a nechal je podepsat i svědky.

Když v roce 1957 zemřel na zápal plic Ančin otec, Ján Kolesár, kopali mu hrob vedle místa, kde byla pochovaná Anka. Hluboko v zemi se najednou objevily rozkvetlé fialky, které výjimečně silně voněly. Hrobaři je kvůli zbytečným řečem raději zasypaly, ale druhý den při pohřbu byl celý hrob rozkvetlý podobnými fialkami. Svědkové tohoto divu byli lidé účastníci se pohřbu. Zvěst o události se šířila krajem, ale tajní, esenbáci a komunisté těmto řečem bránili. Záhada fialek zůstala nevyřešená.

Miško Kolesár, bratr Anky se v roce 1945 oženil. Vzal si Máriu Patakyovou a spolu měli čtyři děti. Smrt Anky nesl velmi těžce, měl ji skutečně rád. Jen co se o ní začalo mluvit, bylo mu do pláče a od vyprávějících raději odešel. Měl problémy se srdcem, a to i v důsledku událostí, které prožil. Zemřel v roce 1965, měl jen 42 let. Jeho syn Michal žije s manželkou ve Vysoké nad Uhom a přinesl zajímavé informace, o kterých se píše i v této publikaci.

Meri Kicáková, nevlastní sestra Anky Kolesárové, odešla v roce 1948 do Ameriky. Protože se tam narodila, byla Američanka. Po krátké době za ní přišel i její manžel Michal Kicák se synem Jožkou, kterého v dětství opatrovala Anka. Kicákovi měli čtyři děti, jedno z nich jim zemřelo ještě jako dítě. V současnosti žije ještě syn Edward a dcera Mária.

Marienka Budišová, rozená Il'ková (1928), nejlepší kamarádka Anky se v době psaní této knihy dožívala 90 let. Mnoho událostí z jejího vyprávění je zachyceno v této knize. Její manžel pan Budiš byl velmi dobrý člověk a spolu měli čtyři děti. Těsně před 90. narozeninami měla sen. Z Ančina hrobu se vystrčila jemná, čistá, mladá ruka a dávala jí věnec uvitý z krásných květů. Paní Budišová k tomu později poznamenala. „Nevzala jsem ho, protože jsem se bála, zda mne už Anka nevolá k sobě.“ Ale pak se uklidnila, protože věděla, že Anka je přítelkyně. I ostatní kamarádky se dobře povdávaly a na Anku nezapomněly.

Michal Treščák vydal v procesu blahořečení svědectví o krásném a čistém životě Anky Kolesárové, a také o tom, že se mu jako děvče velmi líbila. Nebýt tragické události, asi by ji požádal o ruku. Oženil se a spolu s manželkou měli tři děti, ale blahořečení Anky se nedožil.

Jezuita, kněz otec **Michal Pataky**, později si změnil jména na Potocký (1912 – 1996), rodák z Vysoké nad Uhom studoval v Itálii, v Chieri. Byl to ten samý seminář, na kterém studoval i blahoslavený P. Titus Zeman (1915 – 1969). P. Zeman byl kněz, vysvěcený roku 1940, P. Potocký roku 1941, takže se tam určitě potkali. Stejně jako P. Titus, i on si odseděl v dobách komunismu mnoho let ve vězení. Páter Potocký také sbíral svědectví o Ance a šířil k ní úctu s touhou, aby byla blahoslavená. Komunisté o tom však nechtěli ani slyšet – hlavně proto, že ji zabil sovětský voják.

Praneteř otce Michala Potockého, **paní Mária Vyšcorová**, si živě pamatuje na působení svého strýčka. Vyprávěla různé příběhy z jeho života, které byli též použité při tvorbě publikace.

Nevíme přesně, jak skončil surový, po nečistotě bažící voják. Na jeho omluvu může posloužit fakt, že sám byl hozený do válečného mlýnku. Jedni říkají, že ho zabili vlastní vojáci, když se pochlubil tím, co udělal. Vysočani tvrdí, že nějakého vojáka naháněli tři ruští vojáci a prý zazněly i výstřely. Jisté je, že pan Kicák ještě s jedním sousedem odnesli mrtvého vojáka na bočnici z vozu na hřbitov. Protože zem byla v listopadu zamrzlá, dali ho jen mezi hroby a zasypali ho hlínou z těchto hrobů. Na jaře, když nastala obleva, ho lidé našli.

Ať je jeho osud jakýkoliv, možná byl i takový, jako je uvedeno výše, je z toho důležité upozornění. Alkohol odblokuje chování, sebeovládání. Člověk uvolní své živočišné pudy a koná zlo. Když neutlumí vášeň v počátku, ta ho povede od hříchu ke hříchu. Každý hřích působí bolest. Tomu, kdo hřích páchá, ale i druhým. To jsou duchovní zákony, ty se obejít nedají!

Moudrý člověk ví, jaká trápení následují po spáchání hříchu, proto se ho chrání. Když člověk spolupracuje se zlým, hřích je jeho plodem! Zlý zneužije člověka ke zlému a zničí i samotného člověka. Zlo se odmění vždycky zlým! Dábel byl vždy vrahem lidského pokolení.